

ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК

СТРУЧНИ ЛИСТ ЗА ПОЛИЦИЈУ БЕЗБЕДНОСТИ И АДМИНИСТРАЦИЈУ ПОЛИЦИЈСКИХ И ОПШТИНСКИХ ВЛАСТИ

УРЕЂУЈЕ ОДБОР МИНИСТАРСТВА УНУТРАШЊИХ ДЕЛА

СЛУЖБЕНИ ДЕО

Његово Величанство Краљ Петар I, благоволео је на предлог Министра унутрашњих дела, поставити и то:

за начелника треће класе среза нишавског, Димитрија Михаиловића, начелника исте класе среса пчињског;

за начелника треће класе среза пчињског, Милана Антића, начелника исте класе среза нишавског, — обојицу по потреби службе;

за писара друге класе среза кључког, Божидара Ристића, писара исте класе среза тамнавског, по потреби службе;

за вршиоца дужности писара среза бољевачког, у рангу писара начелства прве класе, Јована Ничића, писара прве класе начелства огруга ваљевског, по молби;

за вршиоца дужности писара среза тамнавског, округа ваљевског, у рангу писара начелства друге класе, Јовицу Вукосављевића, писара треће класе Управе вароши Београда, по молби;

за писара друге класе начелства округа топличког, Николу Мијалковића — Чарапића, практиканта среза нишког;

за писара друге класе начелства округа тимочког, Милутина Поповића, вршиоца дужности писара среза бољевачког, у рангу писара начелства исте класе, по потреби службе; и

за писара друге класе управе вароши Београда, Живка Живковића, писара прве класе начелства округа топличког, по молби.

за писара прве класе начелства округа тимочког, Драгутина Радовановића, писара исте класе начелства округа крајинског; и

за писара друге класе начелства округа крајинског, Василија Димитријевића, писара исте класе начелства округа тимочког, обојицу по потреби службе.

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, ПМ 19831, 30. јула 1903. год. у Београду.

Указом Његовог Величанства Краља Петра I., на предлог Министра унутрашњих дела, а по саслушању Министарског Савета, решено је:

да се Драгомир Шумкарац, писар друге класе начелства округа тимочког, на основу

§. 76. закона о чиновницима грађанског реда, отпусти из државне службе.

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, ПМ 19829 30. јула, 1903. год. у Београду.

Указом Његовог Величанства Краља Петра I., на предлог Министра унутрашњих дела, а на основу члана 34. закона о пословном реду у Државном Савету, одобрено је решење Савета, од 12. фебруара 1903. године, Бр. 749, које гласи:

Да се Видак Отовић, свештеник из Обреновца, родом из Пипера, у Црној Гори, и поданик исте кнежевине, по молби својој, прими у српско поданство, изузетно од §. 44. грађанског закона, заједно са женом Милицом и малолетном децом: Даринком, Станом, Маријом, Василијем и Владиславом, као досадањи српски заштитеник.

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, ПМ 19820 25. јула 1903. год. у Београду.

О потврђењу исправа

У нашој дугогодишњој служби судској и полицијској, као и за време адвокатске праксе имали смо прилике, да се врло често сусретамо са неправилностима, па ако хоћете и злоупотребама, које се чине приликом потврђивања исправа, како код судова, тако и код полиц. власти.

Ово долази отуда, што се овим пословима поклања врло мало пажње и што се ови поверавају најмлађем државном службенику. То је тако и у суду и у полицији.

Потврђивања врши практикант и овоме је поверен тако важан посао, од кога има да зависи не само право и имање појединца, но чак и част једне особе.

Хоћете ли у срезу да неко неписмен изда облигацију то врши практикант и носи среском начелнику или писару и овај то само — потпише, често не гледајући шта потписује; а о томе, да се уверава: да ли су испуњене формалности које су прописане за ове послове — чл. 149, 150, 151, 152—160 правила за неспорна дела, — нема ни помена*)

*) Имали смо прилике као окружни начелник а после и као инспектор мин. унутр. дела да се уверимо, да ови државни службеници — практиканти — и не знају да постоје «правила о поступку у неспорним (ванпарничним) делима».

Хоћете ли да потврдите пуномоћство, тај врло важан акт за право и правне послове, — и то врши практикант.

А, већ о потврђењу преписа, то је најситнији посао. Срески начелник или писар сматра за понижење, да поклони своју пажњу и оваком послу.

Последица оваког рада јесте, да се појединац грдно оштети па и упропасти, а да ово не бива без злоупотреба, о томе и да не говоримо.

Изнећемо, у потврду овога што исписасмо, један случај из нашег правосуђа, где, у мало једна страна није изгубила спор са недовољне пажње оваком послу, у коме се опет износи несавесност и практиканта који је овај посао обавио и чиновника који је свој потпис на потврђењу ставио.

Ево тога случаја:

Наста жена Косте О. задужила се Јовану Ж. О. по облигацији 480 динара и ову је облигацију потврдила среска власт 13. августа 1885 год. № 6868 а суд интабулисао 19 априла 1886 г. ИБр. 349.

После смрти повериоца, његова удова Марија пренесе ову облигацију на Николу Ж. О. и ово уступење потврђено је

Ево тога потврђења:

»Да је Марија удова Јована Обрадовића из В. Градишта, коју потписани лично познаје, право по овој облигацији пренела на Николу Ж. О. трговца оvd. и за своје га признала, — тврдим с тим, да је такса за ово потврђење у 2-30 див. наплаћена у маркама и на копији прилепљена. Пренос је извршен са одобрењем старца Косте П.

№ 12557.

19. октобра 1889 год. По наредби
В. Градиште начелника среског
(М. П.) Р. П.

Како се пријемник права Никола, није могао да наплати за ово примање од главног дужника Насте, то је тужио уступоца Марију да му плати овај дуг са интересом и другим трошковима, пошто је утврђено, да се од Насте није могао да наплати.

Тужена се у одговору бранила да пренос није пуноважно извршен јер нема ни потребне изјаве њене, нити је пренос могао да изврши један порезник.

Првостепени суд досудио је тражење пресудом од 27. маја 1902 год. № 24822 са ових разлога:

»Да се из облигације у акту Бр. 15233/01., коју је тужилац за доказ поднео, види: да се Наста задужила Јовану 480 динара и

да му је за обезбеду овога дуга уступила једну њиву „под ритом“ тврдећи, да је то њена сопственост.

Из акта се даље види: да је поверилац Јован умро и оставио сина Сергија, који је по умрлици у акту Бр. 12935 умро 12. априла 1891 год.; да је Марија удова Јованова, коју је судија неспорних дела овога суда решењем Бр. 17000 од 9-IX-1893 год. у акту Бр. 12935 огласио за наследницу сина јој пок. Сергија, ово примање масе пок. Јована односно своје, са одобрењем староца Косте П., пренела на тужиоца Николу О.

Пренос овога примања извршен је 19-X-1889 год. дакле за живота умр. Сергија. Но, овај факт не може удити праву тужиоца Николе, да наплату овога примања тражи; јер је Марија била удова Јована и овај пренос извршила са одобрењем староца К., те је према томе овај пренос пуноважан у смислу чл.: 35, 44 и 17. зак. о старатељству.

Не стоји навод тужене стране, да овај пренос не вреди по томе што је исти утврдио порезник; јер се исправом, која је поднета за доказ тражбине тврди: да је порезник; који је пренос потврдио био тада чиновник средње канцеларије и као такав имао је права, да тврди исправе овакве природе. У осталом тужена страна, која тврди, да овај пренос због овога нема силу и важност, била је дужна по §. 187. грађ. пост. да ово и докаже, што она није учинила, а просто тврђење без доказа, — неумесно је.

Како се из акта овога предмета даље види: да пријемник овога примања тужилац Никола није могао ово своје облигацијоно потраживање да наплати од дужнице Насте за то, што имање, које је Наста дала у реум за обезбеду овога дуга, није било Настино; већ мужа јој умр. Косте О., кога је наследио син му Стојан, а овога Живка Ст. О.

Како се даље види: да дужница Наста нема никаквог имања, којим би ово дуговање исплатила, то је по изложеном тужиоцу Никола у праву, да наплату овога свог примања наплати од преносноца му Марије удове Јованове“.

„Даље, како се пресудом Апелационог Суда Бр. 688 од 16-II-1900 г., која се налази у акту Бр. 15233 тврди, да је тужилац по тужби наследнице Живке Ст. О. осуђен да јој плаћа по 36 дин. годишње на име накнаде, почев од 3-IX-1891 год.: за неживање њиве, коју је дужница Наста дала у реум повериоцу Јовану односно пријемнику овога — тужиоцу — Николи; то се по § 870 грађан. закона преносилац овога примања, Марија, има осудити, да пријемнику Николи и ову суму од 550 динара плати са 6% интереса од 9. јунија 1901 год. као дана тужбе, па до наплате.“

„Не стоји навод тужене стране, да је право тужиоцево на ову тражену накнаду застарело; јер је тужилац Никола пресудом Апелационог Суда Бр. 688 од 16-II-1900 г. осуђен да Живки исплати ову накнаду, које регрес тужилац Никола сада тражи, а од овога времена, па до данас није протекло 3 год. — § 939 грађ. законика.“

По незадовољству тужене стране, Апелациони Суд преначио је првостепену пресуду и пресудио 22 августа 1902 год. под № 3115: да се тужилац одбије од тражења и т. д.

Ови су разлози Апелације. „По §. 192 грађ. поступка као и по чл. 149. неспор. правила, исправа која није својеручно написана и потписана, важи само онда, ако је одостворена првостепеним судовима, или полицијским окружним или средњим властима.“

Као што се види из реченог преноса, као и из осталих акта овога спора, тужена Марија неписмена је, и, према томе њен пренос имао би вредети само онда, кад би били испуњени услови горњих законских прописа, односно, кад би тај њен пренос био потврђен надлежном влашћу. Међутим тај случај овде није.

Потврду дотичног преноса извршио је порезник, а како је овај по чл. 12 и 13 зак. о порезницима (Збор. 40 стр. 325 и 326 од 14 јуна 1884 год.) искључиво надлежан само за оне послове, који су означени у поменутом закону, а не и за послове полиц. власти, то се према томе има сматрати, да је потврда на реченом преносу, извршена од ненадлежног лица и да као таква, нема никакву снагу доказа. Разлог првост. суда, да је у времену потврде, порезник био чиновник средње канцеларије, и да је имао права да врши овакве потврде, не може постати, пошто је потврда извршена 19. октобра 1889 год., а међутим гореречени закон, који регулисава права и дужности порезника, ступио је у живот још 14 јуна 1884 год. из чега се јасно види, да порезник у време потврде, није ни могао бити овлашћен и за ове послове, који спадају искључиво у делокруг полицијских власти“.

„Па како, према наведеном, речени пренос нема силу доказа, јер, нити је својеручно написан, нити пуноважно оверен, а како пак тужилац и иначе нема никаквих доказа, да је тужена Марија доиста поднела облигацију на њега пренела, то се он, на основу § 178 грађ. пост. од овога свог тражења има одбити као недоказано и осудити на основу § 800 рађ. законика да плати туженој парничне трошкове.“

Но, по жалби тужилачке стране, Касацони суд (II одељење) поништио је 29 октобра 1902 године под № 8401 ову пресуду са ових разлога:

„Кад се из саслушања тужене Марије, код средње власти, од 19. августа 1889 год. № 11257 (в облигацију у тужби № 1705|01) види, да је она тражила, да јој средња власт учини пренос облигације на тужиоца потврди; да се акта по овоме Маријиним преносом и сада налазе код средње власти и архиви, и да је потврда преноса извршена „по наредби средњег начелника“ и да је исту потписао порезник, то Апелациони Суд погрешно узима, да та потврда не вреди само за то, што ју је потписао порезник а не полицијски чиновник, и тиме побија важност исправе, кад се из целокупног рада види, да је полицијска власт, по овоме предмету, сав рад извршила, тужену страну саслушала и у име њено, а по наредби средњег начелника порезник потписао потврду, што није про-

тивно I одељ. чл. 12. и тач. ж. чл. 13. закона о пореским одборима и пореским надзорницима.“

Према томе таква потврђена исправа има своје важности — §. 192 грађ. пост. и чл. 149. неспор. правила.

Апелациони Суд није усвојио ове примедбе, већ дао противразлоге у смислу разлога своје пресуде, додав истима још и ово: „те се према томе има сматрати, да је потврда на реченом преносу од ненадлежног лица извршена и да као таква нема снагу доказа и ако је извршена „по наредби средњег начелника,“ као и ако је целокупни надлежни рад извршила полиц. власт; јер, кад је већ порезник, према напред наведеном *равнодушно лице за послове ове врсте*, онда ни такав његов посао не може да вреди, ни као закључен нити у име надлежне власти.“

Општа седница Касац. Суда одржала је 17. децембра 1902 год. под № 10285 у снази примедбе а одбацила противразлоге, и по овоме је Апелациони Суд одбио пресуду првог суда.

Имамо толико случајева у Касацониом суду, да су осуђени и државни службеници и особе којих се тичу исправе, (које су потврђене код државних, надлежних органа за оверавање исправа) на кад је случај, да су и криви они који су осуђени, ни по јада, али је грдно зло, кад буде осуђен и неко, који је у целом овом послу — невин.

Ми износимо ово једино у намери, да надлежни обрате више пажње овоме послу и да нареду, да ове врше једино и искључиво државни чиновници.*)

Пожаревац.

22 јула 1903 год.

Свет. Јањкић

Одговорност алкохоличара

Д. Ђ. Алимпић

Постоји један утисак коме се већина људи подају у присуству иоле већег злочина, чије појединости изненађују и запрепаћују јавно миљење, а по коме се злочинцу одмах придаје друга природа и инстинкти, сасма различит од оних које ми притежавамо. Тешко нам је веровати: како се један човек, у свему сличан нама, и који још живи нашим животом, може решити на вршење извесних радња, за које се ми осећамо потпуно неспособни! И доиста, у први мах, без довољног размисљања, ми смо готово увек вољни да злочинцу припишемо неку нарочиту моралну природу. Прилике под којима је повикао злочин, мотиви због којих је он извршен, логичан ред по коме су се развијали поједини његови моменти, недовољни су, бар у прво време, да нам објасне сам злочин. За нас је преко потребно да злочинац буде неко нарочито створење, које се битно разликује од осталих створења.

*) Ово вреди и за меничне протесте.

Вршећи једном преглед рада у једној средњој канцеларији, нашао смо код једног практиканта, више меница, које су 10—15 дана чекале за протест.

И ове послове врше махом — практиканти.

Овај утисак, који је заједнички маси јавног мијења, продро је постепено и у дух оних који се баве проучавањем злочина и његових узрока. И њима самим, људска природа са својим страстима и пороцима није довољна да објасни генезу злочина. Многобројне су теорије, које су се једна за другом, а у овом циљу, измишљале. Као најважнија, а у исто доба и најраспрострањенија била је она, која у сваком злочинцу гледа луду или болесника. „Треба бити луд да учини то“ обичан је узвик, којим се пропраћало објашњење сваког страховитијег злочина. Присталице ове теорије тежиле су, дакле, да злочин идентификују са лудилом.

На римском, антропологијском конгресу Фери и Ломброзо предложили су ову класификацију злочинаца: *злочинци урођени, злочинци душевно оболели, злочинци пасивирани, злочинци случајни и злочинци из навике.*

Кор, са своје стране, разликује ове 4 категорије злочинаца: *лажни или душевно оболели злочинци, злочинци случајни, злочинци из навике и злочинци тајни или лажни поштени људи* — једна категорија злочинаца о којој се води врло мало рачуна у криминалној статистици. Колико је, међутим, људи на свету које од злочина дели врло танка преграда, и који се, по унутрашњости свога бића, ни мало не разликују од правих злочинаца.

Еволуционе теорије покушале су да, на свој начин, разреше питање о мотивима злочина.

За школу позитивну, злочин није ништа друго до повратак — буђење — навика, склоности предака, које су са прогресом и цивилизацијом мало по мало напуштене; то је оваплоћење дивљака у савременом човеку — дивљака какви беху наши преци у стара времена; то је један феномен повраћаја у назад, једно васкрснуће предисторијског човека, једно ново створење у коме се поново јавља наклоност ка злочину и превирање крви у борби за животом.

Славни романијер Зола одушевио се такође овом теоријом у своме роману *Bête humaine*. Као што је познато, главна личност у овом роману оцртана је са *урођеном бруталношћу.*

Ова *атавистичка* теорија јавља се у савременим делима упоредо са тако званом *дејом* теоријом.

Док је злочинац за прве дивљак, дотле је за друге дете, чији је нормалан развитак био спречен различитим утицајима, и који је с тога, чак и у зредом добу, сачувао преимућство импулзивних радњи, својствених само деци.

Ове две теорије, далеко од тога да се искључују, поклапају се врло лако једна с другом. Живот сваког од нас представља у изводу еволуцију векова, па је тако исто и са дететом, чије развиће осцилује између простоте предисторијског човека и њој савршености организације данашњих људи.

Ову теорију, или боље рећи један њен део, усвојила је и италијанска школа и дала је новог полета са својим *урођеним злочинцем.*

После неуспеха Галовог, да у извесним неправилностима лубање нађе везу између злочина и злочинца, Ломброзо је био први

који је изнео скуп карактерних знакова једног злочинца, на основу којих смо ми у стању узвикнути на први поглед: „*Овај човек има изглед убице*“ или „*ево једног опасног лица.*“ За италијанске криминалисте, овај несвесни утисак проистиче из скупа извесних карактерних знакова, увек истих, који се индивидуално измичу нашем опажању, али који у скупу производе на нас увек један исти утисак.

Ломброзо припада заслуга што је први скупио и објавио све особености које су, по тврђењу његовом и италијанске школе, карактеристичне за једног злочинца. Изучавајући једно за другим лубању, мозак и остале органе, он је дошао до закључка: *да се организација злочинаца у погледу развијености појединих органа битно разликује од осталих, нормалних бића, те отуд и да постоји неки нарочити, само злочинцима својствени тип.*

Резултат Ломброзових истраживања и радова у овом правцу, био је његов у целом научном свету добро познати *урођени злочинац.*

По тврђењу Ломброзовом, па и целе италијанске школе, сви извршени злочини резултат су болесног наслеђа а злочинци жртве фаталности, која управља њиховом вољом још од детињства и која подједнако дејствује на њихов мозак, крв, срце и у опште цело њихово биће. Самим тим *фактом што су се родила они су већ постали злочинци и као такви сви су сродни међу собом по свом анатомском и патолошком склопу, који се битно разликује од склопа нормалних бића. Злочинци су дакле болесници и као такве не треба их кажњавати већ лечити.*

Питање ово добија међу тим, са свим други облик после једне пажљиве анализе главних знакова који карактеришу Ломброзовог *урођеног злочинца.* Испитујући их и објашњујући их, огроман део данашњих криминалиста, па међу њима и чувени Д-р А. Бер, дошли су до ових несумњивих закључака:

1. *Злочиначки тип, онакав како га је схватио и описао Ломброзо не постоји, нити постоје какви специјални антрополошки знаци којима се злочинци одликују од осталих људи,*

2. *Аномалије лубање и осталих делова тела, које се код злочинаца налазе у много већем броју но код нормалних људи, резултат су социјално-игијенских прилика под којима је злочинац рођен и одгајан. Оне су врло ретко урођене, а у осталом има их и код најчистијих људи,*

3. *Особености психичке којима се злочинци разликују од нормалних људи, последице су живота по затворима,*

4. *Нити је злочинац болесник, нити је злочин резултат фаталности; злочин је последица друштвених прилика а никако индивидуалног живота; злочин је дакле, феномен социјални а никако индивидуални, и*

5. *Али се злочин може јавити и као ванредан природан појав, или боље рећи несрећан случај у животу душевно оболелих, епилептичара и у опште свих оних, који су подложни како болесном наслеђу и без икаквих социјалних утицаја. Одговорност злочинаца у овим случајевима има*

се одредити према количини, каквоћи и старости наслеђених особина.

Допуштајући третирање питања о одговорности злочинаца само у овом последњем случају, савршена криминална школа разликује данас, у овом погледу, две главне категорије злочинаца:

1. Оне, чија је слободна воља у времену вршења злочина била потпуно уништена и која су несвесно радила под утицајем једне неодољиве силе, и

2. Оне, чија је интелигенција била нетакнута, воља потпуно слободна, али које су притискивали лични или наследни утицаји.

Поред душевно оболелих и епилептичара, прва категорија обухвата у неколико још и *алкохоличаре* којима и посвећујемо ове даље редове.

Сваки зна, да су алкохолна пића врло често узрок злочинима, јер доводе човека у стање које га чини способним за све, па и за најгоре ствари. Међу тим, ипак се налази научника који су расположени да у претераној употреби или злоупотреби алкохола, у пролазном или случајном пијанству, у интелектуалном и моралном опадању алкохоличара, гледају — налазе — узроке за искључење и моралне и казнене одговорности.

Не осећамо потребу да подсећамо, а још мање да понављамо дискусије о овом питању у праву и медицине.

Довољно ће бити кад кажемо, да је алкохолизам, пред судовима свију инстанција, експлоатисан из дана у дан од стране оптужених, и да судови ивдиректно усвајају, било као „*умањујућу*“ било као саввим „*искључујућу*“ околност пијанство ма које врсте.

Па да ли треба у алкохолу гледати разлог за искључење кривичне одговорности и поред тога што наша статистика несумњиво доказује да се злочини из дана у дан множе у страховитој сразмери, као и да прекомерна употреба алкохола на крају крајева води лудилу?

— Раздражујуће дејство алкохола, вели Деспин у својој расправи о *природној филозофији* јесте врло често узрок импулзивне злочиначке лудости, а број убистава и самоубистава, извршен услед злоупотребе спиритуозних пића, огроман је.

У северним окрузима Француске, где средња потрошња алкохола износи годишње по 6 литара на човека, злочини против морала достижу 27%, док на југу, где годишња потрошња алкохола не износи више од два литра на човека, овај број износи свега 8%.

Може се навести ваздан примера о томе, да се злочини, услед злоупотребе алкохола, из дана у дан не само множе, већ шта више и да постају свирепији.

Није потребно ићи далеко и тражити одговор на питања: *зашто су већина злочинаца тако млади; зашто су посматрани злочини тако свирепи, и зашто се, најзад, виђа тако велики број нервозних у свима редовима друштва? Зар ту није алкохол да нам одговори на сва ова питања!*

(Наставиће се)

ИНДИВИДУАЛНИ И КОЛЕКТИВНИ ПРЕСТУПИ

I

НОВИ ПОГЛЕД НА ИНДИВИДУАЛНЕ И
КОЛЕКТИВНЕ ПРЕСТУПЕ

Ма како да су страшни индивидуални преступи, још се као страшнији показују колективни преступи. Дуго време, а може се рећи до наших дана, преступи су сматрани и у политици и у праву, па и у религији као нешто искључиво лично; сам појам о колективном преступу као да се био изгубио, или боље рећи као да је био угушен код криминалчета. Кад су преступи, које је извршила група завереника или чета разбојника невољно наводили да се призна да постоје преступи, који су исвршени колективно, то су тај криминални задатак обично разрешавали тим што су их разбијали на личне преступе, од којих су се они показивали као сума. Али од оног доба од које су социолози и психолози почели да се занимају изучавањем особина *гомиле* и њеном психологијом, *егоцентричка*, (да се изразимо модерном речју) илузија морала се је разбито.

Тешкоћа — вели Тард — један од оних научника, који су највише допринели изучавању и разумевању *гомиле*, није у томе да се нађу колективни преступи, него у томе да се нађу такви преступи у којима никако не би суделовала средина, друштво.

А то је до таквог ступња да се човек може упитати: дондета, постојили потпуно у стварности индивидуални преступ, што је налик на оно кад су се људи питали: постојели генијални производи, који не би били колективни производи.

Негледајући на све то ипак се може сматрати да је индивидуални преступ, као и сваке радње у опште, оно што је извршено од једног лица, силом неодређених удаљених и тамних уплива са стране, који се не могу ухватити и размрсити, а епитет, колективна радња може се усвојити за оне радње, које се извршују при непосредном суделовању одређеног и тачног броја другова.

Без сумње у таквом смислу геније се јавља претежно индивидуалан. Докле тако — чудновата ствар! — У исто време кад се морално у колективним радњама може јављати у обе супротне крајности: као крајна преступност а по некад крајни херојизам, — то не бива у интелектуалном односу, и ако *гомила* може да се спусти до такве дубине безумља или глупости, која је непозната личности, узетој засебно, за то је *гомила* неспособна да се зависно до творевина вишега ума и творачке фантазије. *Гомила* може у наравственом поретку да падне врло ниско или да се подигне врло високо; али у умном односу она може само падати врло ниско. Ако и бивају колективни злочини, за које је поједини човек неспособан, као што су убиства и грабежи од наоружаних разбојника, септембарски дани епидемија продавања итд. то бива и колективни херојизам, кад се личност човека узвишава над собом, легендарни атаци кирасира, патриотски устаници, епидемија мучеништва, ноћ 4 августа итд. Али мо-

жемо ли ми ставити једно противу другог колективно безумље и идиотизам с једне, и колективне генијалне радње с друге стране? Не. Од чега то зависи? Због чега су велики појави ума отказани друштвеним групама, док им је доступан велики и моћни развитак воље, па и саме врлине?

То је због тога што је и најхеројскији добродетелни поступак сам по себи врло прост, и одликује се од обичних моралних радњи само ступњем; међу тим сила уједињена, каква бива у људским скуповима, где се осећања и мишљења брзо развијају и спаже, и услед додира добијају крајњи ступањ развитака — претежно гони људе на крајности. А производ генија или талента увек је сложенији, и разликује се по суштини а не само по ступњу од просечне снаге ума: Ту се више не ради само о томе да би се нешто како било појмило или смислило, слажући се с извесним фактима, него о томе да се из извесних појмова и познатих врста и облика створе ново кембинације. Међу тим на први поглед изгледало би, да су десет, сто, хиљада глава, скупљених заједно, способније, него једна глава, да обухвате све стране каквог сложеног питања, али то је илузија, и то илузија, која је тако исто постојана, као и дубока. У свима временима народи, наивно прокинути том предрасудом, очекивали су у тешким и мутним данима олакшања својих јада и невоља од религиозних или политичких зборована. У средњем веку сабори у новије време парламенти — то је општи лек, који траже намучене масе народа.

Правоверица суда заклетих потекла је из такве заблуде, која увек поново васкрсава. У ствари не просте скупови лица, него пре *кориорације*, као неки духовни редови, или велике групе, грађанске или војне, помагали су по некад и народним невољама; а и то треба напоменути, да при својој корпоративној форми, колективне су групе неспособне да стварају нешто ново. То је исто потребно рећи и за друштвени механизам, ма како он био савршен, где су личности урегистроване и спојене међу собом као делови машине. Помислите сад је ли могуће да се такав механизам упореди по сложености и по еластичности са можданим апаратом, том несравњеном војском неједнаких ћелија, коју сваки од нас носи у својој глави? По томе све донде, док добро и лепо створени мозак буде, по својој брзој и тачној радњи, по тренутном обухватању и изради различних елемената, по тесној солидарности својих безбројних агената, — надмашао најбоље организовани парламенат, све дотле биће сасвим узалудна ствар, ма да а *priori*, вероватна и оправдана, рачунати више на устанке и буне или на саветодавне скупштине, него на једнога човека, ради тога да се земља извуче из беде. И доиста увек кад год народ преживљује један од тих периода, кад су му потребна не само одушевљења, него велике особине ума, онда лично истицање постаје неизбежно, било у форми републиканској или монархичкој или парламентарној.

Често се чују протести против те потребе, којој узалуд траже узрок: може бити да је узрок скривен у горе поменутих схватањима. Они могу тако исто помоћи да се

одреди у чему лежи одговорност вођа што се тича тих радњи, које извршују групе које они упућују. Скуп или асоцијација *гомила* или секта нема других идеја осим оних, које им се дају и кажу; и те идеје ти упуту, више или мање разумни, на смер који се жели постићи, на средства, која ради тога треба пустити у радњу, ма колико они били пресађивани из мозга једног човека у мозак *гомиле*, остају опет једни исти, према томе суфлер одговара за непосредне последице. Али осећање, везано с идејом, и које се заједно с њом шири, не остаје једно исто; оно ширећи се, увећава се као у математичкој прогресији; и оно што је била умјерена жеља или колебљиво мишљење код аутора идеје, која је пуштена у обрт, — то код првог оног који износи какво било подозрење против извесне категорије грађана, преобраћа се брзо у страшно убеђење, завист и фанатизам у маси. Сила осећања, која покреће масу и која је наводи до последних крајности како у добру, тако и у злу, јавља се, према томе, као њено сопствено дело, као резултат узајамног узбуђења свих тих душа, које долазе у додир; те би било исто тако неправедно приписивати вођи све преступе, на које окреће *гомилу* њено убеђење, као што би било неправедно приписивати искључиво њему заслугу великих дела патриотског ослобођења, преданости општој ствари, — које је створило убеђење *гомиле*.

II.

С умне тачке гледишта, као и с других, треба утврдити значајну разлику међу разним формама друштвених група. Ми нећемо узимати у обзир оне који стоје у простом материјалном удружењу. Људи који пролазе улицом, путници, скупљени па и збијени на пароброду, или у вагону, око стола, ћутећи или неводећи општи разговор, груписани су физички, али не социјално. То се може казати по сељацима, који су се скупили на вашару, дотле, док се они ограничавају на то, да закључују један с другим погодбе, и гледају поједине, ма и сличне послове, без икакве кооперације у једној општој ствари. Али нека експлодира динамит на улици, или нека броду прети бродолом, нека воз изиђе из шина, нека се пожар појави у гостионици, — онда ће све те личности постати другови, који раде у једном општем смеру, под утицајем једног општег осећања. Тада се јавља први ступањ асоцијације, коју ми зовемо *гомила*. Кроз цео ред прелазних ступања, ми прелазимо од тога зачетног агрегата, прелазног, и аморорног, до оне организоване, постојане и правилне *гомиле*, у којој већ постоји јерархија, и која се може назвати *кориорација* у широком смислу те речи. Као најмоћнији израз религиозне корпорације јавља се манастир; а светске корпорације — војска или радионица. А као најопширнији израз и једне и друге служи црква или држава.... Савремени народ, тежи поново да пређе у велику, сложну *гомилу*, којом више, мање управљају националне или месне вође. Али потреба јерархијског поретка тако је велика у тим раширеним друштвима, да у колико се она демократишу, она су принуђена да све више снаге, усавршавају и шире ту битно јерар-

хијску и аристократску корпорацију као што је војска, неговорећи о администрацији, тој другој војсци, која се постојано увећава. На тај начин народ поступно постаје огромна војска, и тим самим спрема се, може бити, кад буде завршен војни период, да под мирном, индустријском, научном и уметничком формом, узме форму корпоративну, да се претвори у колосалну радионицу. У броју разноликости категорија корпорације налазе се и завере, и секте, тако често преступне. Парламентским скупштинама треба дати нарочито место, то је пре гомила, али гомила сложена и противречна, у којој бурна већина палази отпора у једној, или у неколико коализованих мањина, које се с њом боре; и на тај начин зло једногласности — то је велика опасност коју представља гомила у неколико се неутрвалише.

Али узели ми гомилу или корпорацију, све прсте правих асоцијација имају тај једносрдни и постојани карактер што их стварују и више мање руководе вође, јавне или сакривене: које су врло често сакривене кад се ствар тиче гомиле, и које су увек јавне и падају у очи, кад је на сцени корпорација! Од оног тренутка кад збор људи почне да ради заједно, оживљује и управља се према свом смеру, увек се може утврдити, да је какав било вођа, или група вођа, у којој се броју један јавља као радни фермена, удахнуо у њ своју душу, која је наједанпут израсла велика, монструозна, и која, после неког времена њега првог доводи до гуђења и ужаса.

Овако исто као што у свакој радионици има директор, у сваком манастиру настојник, у пуу генерал, у свакој скупштини председник, или боље рећи, у свакој фракцији скупштине има један вођа, — тако и у сваком клону, у коме су се искупили људи, има вршећег разговора, у свакој буну — онај кој предводи, у свакој клаки началник клазе... Ако се позоришна публика може до неког ступња сматрати као асоцијација вога рода, то је она и онда кад аплодира: јер она иде за првим оним који аплодира; предајући то једно другоме; а тако исто тече она и онда кад она слуша, јер се она онд предаје упливу аутора, израженим устима глумца. Према томе свуд, видно или невидно, влада засебност вође и његовог друтва, која је тако важна у ствари одговрети. Немогуће је казати да би воља свирила уништена пред вољом једнога; воља једнога — која је тако исто примљена, тако до одјек унутрашњих или предидућих гласа, који су се у њој концентрисали, — мала је, да би покорила друге воље, да и чини уступке и да им ласка ради тога да би их водила. Тако бива с оратором, чи никад не заборавља ораторске начине манире; тако бива с драмским аутором, који је увек дужан да се покорави предавама и променљивости укуса публике, — То с вољом који је дужан да угађа својој артији, па и с Лудвиком XIV, који нешто штеди своје дворане.

У гомили воља која поведе није дужна да се прилагођава традицијама, којих нема; њој се могу покоравати поред све слабе сагласности с тенденцијом већине; али била сагласна с њима, и не, она се увек

рђаво испуњује и квари се, предајући се гомили. Може се утврдити да се све форме људске асоцијације одликују: 1, начином, којим мисао или воља, једна од хиљаде других, постаје водила, услед услова сарадње туђе мисли и туђе воље, које она покорави; 2-го већом или мањом лакоћом, коју она показује, ради пропаганде водеће мисли и воље. То што се зове демократска еманципација, води доступности за све онога конкурса, о коме је реч, и који је првобитно био ограничен само на неколико категорија лица, које се поступно шире; али сва усавршавања друштвене организације, било у форми демократској или аристократској, имају то као последицу што допуштају свесној, моћној намери да провикне дубље, и правијим и краћим путевима, у чистијем, мање исквареном облику, у мозак свих саучасника. Предводилац устанка никад не влада потпуно својим људима, генерал — скоро увек; управа првога је спора и изврше се и омета на хиљаду начина; управа другог иде своје смеру брзо и право.

III.

Ипак многи оспоравају да је у том што се тиче, бар гомиле, улога вођа тако универзална и важна. И показују на гомиле без видних вођа. Глад бесни у каквом било месту: са свих страна дижу се гладне масе, које траже хлеба; ту нема предводника; њега замењује општа једнодушност. Ипак, погледајте пажљивије: сви ти устанци појавили су се не одједанпут; они су настајали један за другим, као експлозије барута одмах после прве искре. И, чудновата ствар, — чудновата бар за онога, који не признаје силу уплива подражавања, — непроизводност устанка јавља се тим потпуније, што је она мање мотивисана. То је се могло посматрати у време земљорадничких побуна у миланској области 1889 године. Из целог реда тих малих устанака многи су букнули сасвим непроизводно, и то је тим чудније, што узрок, који је се наводио као повод те агитације, никако је није оправдао; кињења за које су кривили поседнике земље, поводи арендиних уговора, биле су сасвим неозбиљне, и ако је година била рђава, то увођење новог начина привреде накнадило је у неколико рђаву жетву. Како се може веровати да би се у таким околностима италијански сељаци бупили сами по себи, без икаквог подстицаја с поља, или боље рећи, с поља и изнутра? Да би се човек уверио да је народно незадовољство настало не само по себи, да су и ту, као и свуда у случајевима пожара, били палиоци који су преносили из ферме у ферму, из крчме у крчму, клевету, мржњу, завист, требало би се обратити првome од тих покрета. Као и свуда и ту су ти пострекачи уливали глумом народном раздражењу, које су они распаљивали, одређену формулу; — господари земље неће да смање арендно плаћање; да би их на то принудили, треба их заплашити. Средство је ту готово: скупљати се, викати, певати претеће песме, разбијати стакла, отимати и палити. Агенту иереда не треба много труда уложити, кад је једном зараза почела да се шири, да наведе две три стотине сељака или сељанки, да се занимају таквим демон-

страцијама. Њему треба само да баци први камен, да почне песму, и одмах ће је сви прихватити, а затим ће се говорити да је перед произишао сам од себе. Тако је, али поред свега тога иницијатива једног човека била је преко потребна. Често бива и то да гомила, распаљена од неколико ентузијаста, њих забаци и остави, те изгледа као да је без главе. При том гомила је увек склона да од вођа који јој се показују, она изабере најгоре, а од идеја, које јој се уливају, најружније. Зашто то? За то што су с једне стране осећања и идеје најзаразније, кад постану најсилније као што се од звона, не чују најбоље она која имају бољи или тачнији глас, него она која су већа од свих; а с друге стране најсилније идеје постају најуже и најважније, које овлађују не умом, него осећањима, а најсилнија осећања јесу и највише егоистичка. Ето за то гомила лакше усваја сурову слику, него тачну апстракцију, упоређење него расуђивање, веровање или неверовање човеку, него оданост принципу, или одрицање од предрасуде; и за то — пошто је задовољство од ружења и грђења јаче од задовољства од похвале, а осећање самоодржања јаче од осећања дужности — лакше се чује звиждање него аплодисмани, а наступи панике чешће се понављају, него изливи храбрости.

По томе савршено тачно Сибеле у *folle delinquente* вели односно гомиле, између осталог, да је у опште она много нижа по уму и по моралности од средњег живља својих чланова. Али то је истина само за неуређене људске скупове. На против тамо где влада не толико *esprit de faule* колико *esprit de corps*, тамо се често дешава да збор људи, у коме живи дух великог организатора, стоји више, него његови поједини чланови. Гледајући на то да ли трупа глумаца чини корпорацију или гомилу, то јест гледајући на то да ли је она боље или рђавије организована, глумци играју боље у смислу заједнице, него појединце, кад они говоре монологе. У добро дисциплинисаном корпусу, као на пр. у жандарском, постоје одлична правила за хватање злонамерника, за саслушавање сведока, за састављање протокола, која се предају по традицији, и одржавају дух у појединим личностима, али тим не мање, по примедби Тардовој, жандарми појединце увек су мање умни, него жандармерија у опште. Такву једину примедбу саопштио је Тарду један генерал, који је био у инспекцији младих војника кад их је он питао појединце о војним стварима, то је нашао да су сви довољно слаби; али кад их је видео на учењу, он је се задивио како су лепо маневрисали, испољавајући много више колективног ума, него индивидуалног. Исто тако један пук бива често храбрији, великодушнији, моралнији, него сваки поједини војник... кад се случајно гомила која ради покаже боља, херојичнија, великодушнија од просечног човека, онда то зависи од необичности околности, као например великодушни ентузијазам народне скупштине ноћу 4-ог августа, или (као што то може бити у том истом примеру) та великодушност само привидно прикрива, и у очима самих учесника, дубоку владу скривенога страха... Треба ли, после свега што смо ка-

зали, тражити доказе за то да су људи *en gros* у гомили рђавији, него *en detail*? тако је, ма да се то оспорава. Донста нико од сељака из Готфе, који су спалили на спорој ватри г. де Моне, нико од париских бунтовника, који су утопили агента Винчентини, — не би био способан појединце не само да изврши, него и да пожели таквав гнусан злочин. Већина учасника у септембарским убиствима нису били никако рђави људи. Разуздана гомила, и кад би се њена већина састојала из интелегентних људи, увек испољава нешто лудачко, а заједно с тим зверско лудачко по својим брзим прелазима од гнева ка церекању, зверско својом суровошћу. Она је и плашљива, и кад би се састојала из људи средње храбрости. Ако се противник с њом бори и њега оборе, онда је свршено све. Развући ногама онога који лежи, такво је задовољство, које она себи никад не одриче. Ево неколико примера њене људливости.

Жен наводи факат о револуционарној једној чети, која се спрема да убије неког лажног трговца, али на један пут због нечега заустави се, и доведе га да пије и да игра заједно с њом околу дрвета слобде, о које су, на минут пре тога, хтели да га обесе. Те су се исте прте испољавале и за време комуне. Последње недеље довели су заробљене у Версаљ, где их је опколила гомила. У броју заробљених — говори Лудвик Халеви — била је и једна женска млада, доста лепа, са везаним остраг рукама, огрнута у официрски шињел, са распуштеном косом, Гомила повиче: Пуковниковица, Пуковниковица! Забацивши високо главу та је женска одговарала на те узвике изазивајућим осмехом. Тада се са свих страна подиже вика: — Смрт њој! Смрт њој!.. Стари господин виче: — Не треба бити суров, та то је жена! Гнев гомиле с места се преноси на старога господина. Њега опкољавају, то је комунар. То је подстрекач. Њему прети озбиљна опасност, али од једанпут се зачује весели, смешни глас париског гамева. — Не треба тога вређати! то је љубавник те госпође! И тада на једанпут сви почну да се церекају. Он је спасен. Гомила је у тренутку прешла од најозбиљнијега гнева на највећу веселост. Све је у тој причи значајно од почетка до краја, говори Тард, и може човек бити уверен, пошто је ту реч о Французима, да би сваки од њих, узет појединце, гледајући лепу амазонку, само изражавао своју радост због ње. У заједничком друштву они су осећали само разјареност; њих је дирнула увреда, нанесена таквим смелим изазивањем њиховог колективног самољубља, које је сто пута осетљивије него самољубље свакога појединца. Увређено самољубље у народа — говори г-ђа де Стал у својим *Considerations sur la Révolution française* — не личи на наша пролазна осећања! За то треба казнити смрћу. Врло право; али у ствари увреде, нанесене самољубљу, доводе до такве прекомерности не поједина лица из простог народа, него масе народа. И шта више не само њих него и сваки скуп, па ма и образованих и добро васпитаних људи. И најпарламентарнији збор на свету, увређен од беседника, показује по неки пут пример ванредне увредливости.

До којега ступња гомила, и у опште скупови љуски, ако нису организовани и дисциплинисани, јесу лаковернији, суровији, него већина елемената који их састављају, тешко је и преставити себи. Али за доказе не треба ићи далеко. У октобру 1892. експлозије динамита терорисале су Париз: изгледало је да ничега нема важнијега и пречега, него заштитити се од те непрекидне опасности, и такве у самој ствари велике опасности. Али после тога кад су тим поводом оборили министарство, и вотирали нов закон о штампи, букнула је панамска афера. И одмах од првих тренутака, пре него што је се могла предвидети озбиљност ствари које су се спремале, јучерашњи страх био је заборављен, ма да је опасност остала иста, и радозналост, друштвена добра жеља, која је се пробудила много раније од друштвене сробо, са свим су растерали страх. Таква је колективни ум: слике пролазе у њему без икакве везе, без реда као у мозгу човека који спава или хипнотисаног човека, и свака за себе заузима целу пажњу. Међутим већина индивидуалних умова, из којих је састављен колективни ум, и који доприносе стварању јавног мишљења, способни су за логичко мишљење. Да наведемо још један пример, узет из мемоара Жискеа, префекта полиције у Луј-Филипу. У априлу 1832 године у Паризу, кад је највише беснила колерна епидемија, ширени су и пропагандисани по целом Паризу, брзо као муња, гласови који су приписивали отрову све појаве епидемије; осетљиви људи веровали су у тим тренутцима да људи трују храну, воду, вино и друге напитке... За неколико тренутака скупљени су огромни зборови на кејовима, на Гревској пијаци, и другим местима, и никад још, може бити, нису видели у Паризу, тако страшну множину људи, који су долазили до лудила при помисли да њих трују, тражећи свуда творце тих привидних преступа... То је било говори Тард, просто колективно лудило гоњења. Сваки који је носио боцу, или какав пакет, побуђивао је подозрење; проста ситница, постајала је основ подозрења у очима те залуделе гомиле. Жиске је сам обишао те гомиле мангуна и говорио је да ништа не може толико учинити утисак непријатности као њихова спољашност, и ужаса као њихово глуво роптање... Ти безумници лако су постајали убице. Један млад човек, који је служио у министарству унутрашњих послова, био је убијен у улици Сен-Дени из простог подозрења да је он сипао отров у чаше с вином у једној крчми.... Четири убиства извршена су из истих узрока. Такви су се призори дешавали и у улици Војизур, и у предграђу Сент-Антоан. Ту су два неопрезна човека бегали гоњени од хиљадама безумника, који су их окривљавали за то што су давали деци отровне колаче. Оба та човека побегну у једну кућу, али су њу за један минут опколили ти безумници и ништа не би могло уздржати ту гомилу од убиства тих људи да полицијском комесару није пала на памет срећна мисао да једу тај колач пред очима гомиле. Захваљујући таквој досетливости беснило се заменило смехом. Таквим безумљем одликовала се је гомила у свима временима; гомила свих раса и свих клима; римска

гомиле, која је окривљавала хришћане за пожар Рима, или за пораз римских легиона, и која их је бацала зверовима да их растргну; гомила средњевековна, која је беснила против албигајаца, против Јевреја, против јеретика; гомила немачка у време реформације; гомила француска у доба терора, — свакад и свуд понавља се једно исто. Сви они постају „терористи од страха,“ као што је говорила г-ђа Ролан за Робеспјера.

Али поред све покретливости, неоследности, поред свега одсуства традиције код гомиле, она је ипак предана рутини, и тиме се разликује од корпорације, које се и придржавају традиције, а уједно су и прогресивне. Дух подражавања испољава се у тако јаком ступњу код гомиле, да је нису узалуд назвали панурговим ставом. Па и позоришна публика, која би, рекао би човек, требала да буде, нешто развијена од просте жучне гомиле, одликује се таквом истом рутином и подражавањем. Њене људи тако је исто тешко предвидети, као и изменити навике. Прво, начини изражавања, одобравања или неодобравања увек су једни исти: пљескања и пљескања и звиждања. Друго, што је она навикла да гледа на позорици, то јој и дајте ма како то рђаво било, а оно, што она није навикла да види, ризично је давати јој. И при том треба приметити да је позоришна публика, публика која седи, то јест у пола само гомила. Прва гомила то је она, у којој узајамна електролизација достиже виши ступањ енергије и брзине — то је гомила на ногама, или у ходу. Сести, вели Тард, то већ даје могућности до извесног ступња усамити се и концентрисати се у самом себи.

Слике из Јабланице

Пише Д. С. К.

III.

Паљевина

И ако су ме другови убрајали у умешне људе, који се сваком јаду довију и досете, само да се кроз овај свет прође са што мање незгода, ипак, искрено признајем, да сам у једној ствари био јако неумешан.

Ето, ја никад нисам могао успети, да ме капетан заволе, као што сам то гледао код других мојих колега.

А ова наклоност, верујте, тако је потребна, да долази у ред првих погодаба, под којима се један срески писар у опште може и одржати у служби.

Почне ли капетан да попречно гледа на њега, онда он лично подноси силне терете, а после, у колико се сукоб појачава, трпи и служба, докле једнога дана писар не плати то све ја губитком службе, ја премештајем у који други крај Србије.

Призвајем, да сам и поред свега настојавања, да сам у добрим одношајима са старешинама, увек био далеко од тога.

И што је чудновато, нису увек били исти узроци, који су изазивали мржњу против мене, те се, тако, нисам умео да нађем, кад ме баце у који други срез.

Кад вам кажем узроке, зашто са двојицом својих старешина нисам добро стојао, мораћете и сами признати, да је потеже бити у добром расположењу код старијих.

Н. пр. у једноме срезу старешина ми је био човек старијих година, који је, заборављајући на своје године, узео врло младу жену, те је због ње морао излазити сваке вечери на пиво, како се то код нас каже.

Како је у месту била једна једина механа, то сам се, наравно, и ја увек ту налазио.

Нагнан учтивошћу и дужношћу према старијему, ја сам увек прилазио столу капетановом, где се започињао разговор прво о времену, па онда о приликама у месту, док се не дође до оговарања.

Ову врсту разговора капетан је нарочито волео и одржавао, само да се избегну они, за њега глупи разговори о романима и приповеткама, којима се г-ђа капетаница рад забављала.

Као учитељица, она је прилично познавала нашу лепу књижевност и одушевљавала се Јкшићевим песмама и причама.

„Српско чобанче“ ценила је изнад свега, и тај често понављала је онај дијалог између Пиште (Стеве) и Жуже: „О Жужо, Жужу у твојим плавим очима гледам звездано лебо завичаја мога“ итд. Она је ово чинила са толико топлине, толико осећаја, да сам ја много пута зажалио, што нисам Пишта.

Капетану се све ово није допадало.

Кад на свом силином своје топле душе и осећај хоће да престави неку ствар, он би тек нартшено приметио: „остави море Зорка, реј ће сељаци да си била актерка.“

Њу ов порази до дна душе. Порумени и ућути, ако усана јој заигра један тужан дирљив осејак.

Не знам зашто, али ја сам се бунио против ови погрешних погледа капетанових, те се заједно са капетаницом покушавали да га уверимо, како је наш разговор бољи од онога, што га он започиње, али се све чвршавало тиме, што би он викнуо: „Зорка хајдемо кући, а ви господине сутра рђо на пут тамо и тамо, по предмету, којију вам ноћас послати.“

Редовно та, ја сам плаћао ове разговоре одласком срез и попреким погледима капетановим.

Покушавао сам да се клоним њиховог друштва, али та не бих могао наћи одбране од прекој што ми их је чинила госпођа капетани.

И цела се ствар завршила тиме, што је капетан тражио да ме преместе „јер је место мало, те би ја као млад човек, довео у питање своју чвничку исправност.“

Начелник окружја превео је овај предлог на српски, и што је био пашеног капетанов, тражио је будем премештен.

У другом, опет срезу, капетан је био човек четрдесетих година, али неким чудним случајем остао јевен. Ако коме не буде узрок његова олатна спољашност, онда не бих умео да њем праве узроке.

Ту у месту где је била канцеларија, била је учитељица млада и лепица Н.

Жива као веверица, она је привлачила погледе свију младих људи, па чак и нашега капетана.

Колико год је могао и умео, он се старао да госпођици искаже своје осећаје, али она је то некако увек избегла, остављајући га, да се враћа кући поражен.

Чак није ни крила да каже, како јој прави задовољство, кад му чак и мало непакљиво покаже пут.

Са мном је, међутим, радо говорила.

По читаве сате седели смо ми под липом у њеној авлији и разговарали, ако ћете право да признам, баш о капетану.

Она ми је до ситница причала све што би јој он рекао, ама све, и слатко се смејала његовим будалаштинама.

Док смо ми овако седели, њега је узимао бес у кући.

По стотину пута погледао би кроз прозор у авлију на нас, а седео је преко пута од учитељице, бацајући гневне погледе и на њу и на мене.

Стање ово трајало је скоро два месеца, и за све то време, истина, капетан ми није отворено изјављивао своје незадовољство, али се оно могло изводити из многих његових поступака у служби.

Једнога дана свратила беше учитељица код мене у канцеларију.

Спремала се, да после подне путује у суседну варош где је приређиван неки концерт, па свратила да прими плату, јер сам ја био депозитар.

Чим је она отишла, ушао је код мене капетан.

Узбуђен, наљућен он место сваког увода рече: „господине К... ко је овде старији?“

Изнаенађен оваквим питањем, ја му рекох да је оно, и да то у опште никад није ни довођено у питање.

„Јест ја сам старији, али публику, која долази овде видим примате ви.“

И ако сам се сећао шта овим хоће да каже, ја се ипак чинях да не знам, па га замолих да ми каже случај.

„Случај, случај, шта хоћете тиме? Па ето сада је била код вас госпођица Н., шта ће она ту?“

Проста, врло проста ствар рекох му — дошла је те примила плату.

Разоружан овим одговором, он је љутито отишао из моје канцеларије, али од тога тренутка ја сам био предмет његових сталних насртаја.

Да би ме одстранио од учитељице, почео је да ме јури у срез.

Није било дана, кад нисам јурио из општине у општину, по највећој врућини и припеци.

Изломљен јахањем по рђавом путу и гудурама, ја сам једва чекао мрак да легнем ради одмора.

Капетан се брижљиво старао, да ми за сутра створи нов пут, а то је лако могао чинити у Јабланици, где су убиства била посве дневна.

Све те наредбе слао ми је по пандуру. Једне вечери таман сам легао да спавам, а неко јако закуда у врата.

Питам из кревета ко је, и чух глас пандура Јовице: „наредба од господина капетана.“

Како сутра дан беше народни празник, ја помислих да је каква наредба за цркву

и рекох: хвала Богу, бар ћу се сутра одморати.

Али како сам морао болно јаукнути кад прочитах наредбу, да сутра рано идем у село В. на самој турској граници, где је упаљена кућа једнога Арнаутина и он изгорео, а жена му опечена, да ће једва остати жива. те да учиним полицијски увиђај.

Приметио сам, да је општински извештај од пре два дана, и да је капетан намерно удешавао, да ме на пут пошле баш на сам дан празника, како у вече о забави ја не би био у месту, те да учитељица силом буде упућена на његово друштво.

Проклињао сам и њу и час кад је дошла, па легао да сутра пораним на пут.

Сутра дан сам путовао дуго и заморно. Са мном је путовао и срески лекар, који је због мене требао да понесе све тегобе, што их један овакав пут доноси, под изговором да укаже помоћ опеченој Арнаутки.

Доктор је био један добар човек, онако добар, како може бити један добро васпитан Шваба.

Аљкав и немаран по природи, он је све ствари примао равнодушно, па и овај пут. Њега није ни мало дирало то, што не ће о забави бити у месту, већ је скоро целим путем певао ону нашу лепу песму:

„Гором језде кићени сватови,
Гором језде гора одјекује.“

Наравно, он је рђаво знао српски језик, па је чинио такве грешке, да сам се поред свију невоља слатко смејао са њим.

Кад смо стигли на место паљевине беше већ превалило подне.

Читав ред стаја изгорео је и стајаше само згариште.

На средини авлије били су остатци изгорелог Велије Арнаутина, а у дну авлије у једној кошари, рекоше лежи опечена Арнаутка.

Ја сам одмах приступио извиђају, а лекара упутио да укаже лекарску потребну помоћ Ајши, како је, рекоше, име Арнаутки.

Тек што сам ја почео радити, а доктор се врати тражећи воде да опере руке.

„Ништа, рече, од оне грешнице, сва је испечена. Ево све јој се скида кожа с лица и руку.“

Дао сам потребне лекове да је мажу, али ће до сутра свршити, јер је већ у самртном ропцу и занемала.“

Ужаснут овим страховитим догађајем, где је један живот угашен у највећим мукама, а други је на прагу да се угаси, ја сам журио да свршим посао што пре, па да бежим од овога дирљивог призора, примајући уверавање свију, да је паљевина, случајна, нарочито кад Ајша по уверавању лекара, не може ништа да каже.

Чекајући на мене, доктор је звиждукао опет ону песму: „гором језде“.

После једнога посног ручка ми смо се вратили раније, да се дочепамо за видела оближње механе где се може преноћити...

Од овога догађаја прошла су два месеца. Мој положај бивао је све тежи.

У колико је учитељица била љубазнија према мени а заузимала одлучнији положај према капетану у толико је он према мени бивао гори.

Једнога дана он ми је опет нашао посао за В... где је била паљевина, јер је тамо најтеже отићи.

Тамо сам морао и ноћити у кући једнога Арнаутина.

Нешто из љубопитства а нешто да прекратим време, ја сам са домаћином започињао разне разговоре, па случајно дођосмо и на паљевину куће изгорелог Велије.

Несрећа рекох ја.

„Несрећа, несрећа и лоша работа“ рече домаћин. „Тако да изгуби главу човек од својега друга да Бог сачува“.

Ја нисам схватио значај ових домаћинских речи.

Рачунао сам да он ту помишља на непажњу Ајшину или што слично, па га упитам: колико је још дана живела Ајша?

„Каква Ајша, господине, каква смрт?! Гидија је то. Преварила цело село па и тебе и доктора. Она упалила кућу те изгорео човек, а она се преселила у кошару и намазала медом, па доктор у мраку није ни видео, шта је него улепио руке медом па мислио да се го скида кожа са лица од изгоретине.“

„Побегла је у Турску после два дана са оним нитковом, који је паљевину и извршио, и сада са отуда смеје целом селу. Срамота, срамота голема за читаво село“.

Мени се окрете соба кад ово чух.

Онако алкав, како га је Бог створио, доктор је те особине преносио и на службу. и све ствари узимао олако.

Тако је олако морао узети и преглед Ајше, а ја стајао у уверењу да је он то најсавесније извршио те тако нисам ни могао доћи на мисао, да је паљевина намерно учињена.

Како би цела ствар пошла другим путем да је он савесно прегледао Ајшу, и да ме није обмануо да је она на самртном рошцу, јер би је ја иначе морао испитивати о начину паљевине и тако сазнати право стање ствари!!

Видећи да ја ћутим, домаћин продужи:

„Такс је, тако господине. Резил за село, велики резил, али сад не треба седети скрштених руку“.

„Њу морамо добавити овамо, па да је уморимо најгором смрћу“.

Морамо понових ја, и већ сам кројио план у глави који сам после и остварио.

Она је прешла натраг у Србију, ухваћена је признала кривицу и правда је задовољена, али ја сам се увек сећао како једна рђава схваћена дужност може да науди правди.

Од тада никад нисам више ништа веровао ономе доктору, па и другима.

ДРУШТВО ЗЛОЧИНАЦА

из мемоара М. Горона

(Свршетак)

Но пре но што сам могао да узнем моје агенте на привидно саслушање, да би од њих што ближе докучио, Пиле, са оном код злочинаца често наступајућом сујетом, отвори своје срце. У осталом код њега не беше још све добро изумрло и изгледаше да се лоз мојих невинно осуђених агената

већ приближаваше, јер он примети, да његови другови само опадају ове невинне.

„Само нас тројица“ рече Пиле „дело смо припремили и извршили. Рибо и Жантрукс су стару убили, а ја сам чувао стражу“.

Кад сам извео Рибоа и Жантрукса, наравно да одмах почеше грдити своје другове; али њихово противљење беше кратко. Затим се они обојица препираху, ко је од њих двојице стару вратарку убио.

„Ја сам старицу само за гушу ухватио,“ рече Рибо, „и поставио је на наслоњачу; кад она викну, позвах Жантрукса, који је већ визитирао фиоке. Он узе један нож и убоде је пре но што сам га могао у томе спречити“.

Напротив објашњаваше Жантрукс:

„То је сасвим лаж, ја је нисам хтео убити. Ја сам јој само држао нож под брадом, како ми је Рибо наредио и старица се сама на нож набола. У осталом Пиле је целу ову ствар приредио, јер је он знао да је вратарка кирију примила.“

„Ја сам вам дао прилику за крађу,“ одговори Пиле, „али ја никако не хтедох убити стару вратарку.“

Пиле бејаше син једног млекације, који је свој еспап испод капије у поменутом кварту држао, и који је од неколико година лиферово млеко старој вратарки Кун. Младић јој често доносио млеко и бејаше приметио да је сама живела. Сад је већ било јасно колико је који имао удела у убиству, и било је излишно, да моје агенте још даље држим у затвору. С тога их позвах и рекох им оштрим тоном, да су овај ред имали срећу, јер су кривци признали кривицу, него да се поправе и да се посвете каквом часном послу, да не би још који пут пали у руке полиције.

Моји агенти, који се једва уздржаше од смеја, одиграше комедију изредно до краја. Потресени загрише сва три зликовца из улице Бонапарте, и срдечно им благодарише што су часно истину признали, само да не би невини другови и даље у затвору лежали. Затим благодарише и мени са дивно одиграном невештином и напустише мој биро.

Они ме очекиваху у суседној соби где су ми цео догађај испричали и дадох им зато пристојну награду. Они су потпуно живели на зликовачком терену, јер у Паризу постоје још, на прагу двадесетого столећа, неколико варошких крајева и крчми, у којима станују само зликовци по занату. Тамо долажаху вође зликовачке да би врбовали лопове и убице, кад им је било потребно, да увећају персонал какве дружине. Тамо се само лоповски језик говори, а са зликовцима, који се нарочито одликују у злочинству, поступају са великим поштовањем.

Ја сам лично познавао још пре неколико месеци једну тако звану трговину, где су лопови пред очима сопственика делили свој плен.

Посетивши крчму у којој долажаху лопови, моји су агенти направили познанство са Рибоом и Жантруксом. Пошто су били из јужне Француске и сачували тамошњи нагласак, то су се могли издавати за чувене лопове из Бордокса и да причају, да су за то дошли у Париз да би што па-

зарили за време изложбе. Они потпуно владаху лоповским језиком и бежаху као и сви јужни Французи велике хвалише.

Пиле буде одмах толико усхићен овим одличним зликовцима са југа, да му је наклоност дотле отишла, да је признао све, само да не буду невини у афери умешани.

Кад су моји агенти све дознали, што им је било потребно, известише помоћу полицијског индикатора најближу полицију, те је тако цело друштво ухапшено. Жандари, који су хапшење извршили, нису имали ни појма, да се усред тог друштва налазе и два моја најбоља агента.

Оба ова ваљана човека, којима је годишња плата износила две хиљаде и сто динара, за време од једне недеље, живљаху у сред зликовачког света, спавали су у најбеднијим просторијама и јели у најхрђавијим крчмама, а при том су добро знали, да би им при најмањој сумњи полетеле стотине ножева, да их у парчад разнесу.

Свршетак ислеђења бејаше већ лак. Убице су признале, остало је још само да се нађу украђени предмети. Јатак, кога су у осталом поротници ослободили, означио је јувелира коме је продао жртвин сахат и ланац. Одох с тога јувелиру, који је држао један изванредан дућан. Прими ме један врло гачан трговац, који ми је без икакве тешкоће дозволио да прегледам његове трговачке књиге тако, да сам могао тачно да одредим дан кад су накити продати. Али кад сам га напослетку позвао да ми ове предмете изда, захтеваше накнаду, коју је за те предмете платио. Ја стајих у чуду, јер такав ми захтев не беше никад у таквим приликама управљен и понудих му један реверс у коме приметих, да ће накнаду у новцу добити, ако се то законом одреди.

„То се мене ништа не тиче,“ рече јувелир; „ја тражим одмах мој новац, или ствари не дам.“

И покрај све моје енергије у службеним пословима остах тога дана добре воље и објашњавах трговцу, да он мора да следује судском захтеву.

„Ма... марим ја много за тај суд“ одговори он; „еспап мој ја дајем само за готов новац“

Ну сад сам био приморан, да агенте, који ме пратише пошљем за два жандарма, који су морали трговца одвести у једна кола. Он се одупираше са највећом силом и моји су агенти имали муке, да га савладају; а у исто време ја узех на чување сахат и ланац. Његова жена и његова ћерка ударише у плач, и преклињаху ме, да не хапсим човека, који се изјаснио да не мари за суд. Осим тога, кад се то приметило, беху се још многи људи скупили око дућана и пошто је јувелир добро извукао, мољаху ме са свију страна, да му опростим што се усудио, да вређа званичну личност у вршењу своје дужности.

Нисам тако тврдог срца, те напослетку попустих, да човека ослободим, али му наредих, да сутра дан дође код мене на саслушање. — Овај случај доказује, са каквом се тешкоћом мора полицајац да бори, кад хоће да потпуно испуњава своју дужност, а да се при том не покаже нечовечан. Суд има права да одузме крађене ствари свуда где се год нађу и кад би се

свима личностима код којих се нађу, давала накнада, онда би буџет судски био преоптерећен. У осталом јувелира не хтедох више гађати, већ се задовољих са извињеним, пошто сам дознао, да је то био један од поштених и угледних трговаца.

За време процеса убице из улице Бонапарте није се ништа особито десило. Рибо и Жантруке осуђени су на смрт; Пиле на двадесет година робије.

Услед једног случаја због кога сам морао отпутовати у Тулон, нисам могао бити присутан при извршењу њихове пресуде. Реклоше ми да су Рибо и Жантруке приступили храбро смрти.

Рибо названи „слаботиња“ и Жантруке названи „сардина“, као и Пиле, који још немађаше ни један надимак, јер је он од кратког времена припадао зликовачком свету, бејаху прави остаци париске калдрме, од којих произилазе зликовци по знану. Жантруке је био велики, сув, блед са притворним погледом; он је био најинтелигентнији међу њима. Рибо бејаше врло мали са ћелавом главом и са животињским испалим јагодицама, бејаше сушта звер. Пиле бејаше свеж, румен са жмиркавим погледом; по самој његовој природи он беше дошао на свет са најгорим моралним пороцима. Али ипак је показао највеће осећање а једино при помисли да поред њих могу и невини страдати.

Неизбежном судбином по рођењу и васпитању, сви ови злочинци пропадају у греху и често ненадајући се показују они добре осећаје. Они не иду са намером да убијају, него убијају тек за време крађе, да би спречили ларму жртве. Тек се онда послуже ове неразвишене индивидуе ножем, кад каква опасност за њихов живот постоји.

Шта је узрок те у сред наше цивилизације искрсавају овакви злочинци? Ја не верујем, да је недовољно морално васпитање узрок те млади људи постају злочинци и ако многи од њих израсту као курјаци у шуми; јер по неки од њих су одгајени у врло доброј фамилији, која даје само добру основу. Па наравно како је онда постао љубавник, лопов и убица? Сигурно по извесним законима, који су нам још непознати, природа производи физичке као и моралне наказе.

ОРИГИНАЛИ

СКИЦЕ И ТИПОВИ ИЗ БЕЧКИХ СУДНИЦА
од Едуарда Пецла

I. Судбоносна игла

Господин је Емил Бендел несрећан човек. Има већ неколико година како он зна од чега ће умрети. Он то зна од онога кобнога тренутка, кад је у неким новинама прочитао, како је жалосно свршио некакав дворски жандарм од једног парчета срце што се нашла на дну пивске чаше. Вазда пун мрачних мисли што се тиче краја његовога живота, господин Бендел ипак није дотле имао јасну представку оне врсте смрти којој ће он подлећи. Али сад му је било сасвим јасно да му се треба причувати на-

рочито од парчића срце. У даљем развијању своје фикс идеје, он је дошао до уверења, да се при јелу и пићу треба у опште прибојавати шиљатих предмета, и због тога не хтеде више никако пити из прнуде чаше а пре него што би стао јести, свако би јело најбрижљивије испитао да нема у њему која чиода. Како су пак у бечким гостионицама чаше пивске већином подобро напрсле а куварице никако не могу да се излече од своје особите љубави према чиодама, господин се Бендел најзад реши да узме приватан кост. Као чиновник, он је морао јести у одређено време, те је за ручак утврдио време кад куцне дванаест, а за вечеру кад куцне седам. Госпођа Крашиц, жена некаквога кројача, била је пристала на постављене услове а сем тога даде под кирију и једну згодну собу с изгледом на улицу, у коју се овај чудновати гост ускоро сасвим мирно сместио. Са својим здравим разумом, који жене обично имају према ђудљивим људима, госпођа је Крашиц без противљења пристала на захтев свога кирајџије да из стана избаци све чиоде и напрсле чаше. Кад би, поред свега тога, господина Бендела дохватила при ручку његова дедаја, онда би та сцена уз благе разлоге домаћине вазда ишла овим мирним током.

Кирајџија (бацајући ужаснут од себе виљушку и нож). Нешто сам прогутао, нешто оштро... парче срце или тако што.

Домаћица. Откуд ви можете знати како је то кад се прогута чиода? Но, вид'те молим вас! Зар нисте баш сад појели парче хлеба? Јелте? Но, па тако реците, онда сте јамачно прогутали парченце коре — то јако гребе, знам то ја, али не мари ништа.

Кирајџија (одахнувши) Мислите ли одиста да је то била само корица од леба; али је то на крају крајева могла бити и кака шиљата кошчица.

Домаћица (љубазно) Али, господине Бенделе, шта вама све неће пасти на памет? Како би код нас пало парче срце у јело?

Кирајџија (колбајући се) онда је то можда ваша каква чиода, баш тако гребе.

Домаћица (одлучно). Код мене их нема, то вам јамчим; све се добро испита пре него што се изнесе на сто. Једите само и даље, господине Бенделе. Код мене су оне добро склоњене; нема овде ничег шиљатог, па чак затварам и све маказе за време јела.

Кирајџија (смешећи се). Ви страдате са мном, госпођо Крашиц, због моје плашње, али...

Домаћица (озбиљно). Молим, молим, господине Бенделе, нема ту спрдње, могао би се ето сломити врх од мрказа па пасти у јело — ђаво нит оре нит копа.

Кирајџија (умирен). Имате право, госпођо Крашиц; е онда је сад опет све добро.

Господин Бендел довршује ручак с поново појачаним поверењем, он чак пије и пиво што му га служе у једној тако званој „неразбивној чаши“. Свакако он је сам при томе веома пажљив да чашу не испије до дна. Поглед којим он посматра остатак пића, увек изражава велико задовољство због овога акта самозаштите, којим се опет за тај пут сачувао од мучке смрти.

Једне недеље ручао је, као и обично, господин Бендел за столом госпође Кра-

шиц, али особито добре воље. Његово мишљење о опрезности госпође Крашиц с којом она склања сву парчад срце, чијоде, кошчице, било је тако сигурно, да он сада више није, као иначе, жватао супу него ју је, с пуно поверења, пустио да му силази кроз гушу а његов унутрашњи глас већ га је похваљивао због овог храброг почетка. Одједанпут му испаде кашика из руке, очи му се загледаше, пуне лудачког ужаса, у једну тачку, тако да га је госпођа Крашиц, која није ништа ни слутила, брижно запитала:

»Да немате може бити шклопце, господине Бенделе? Зато би добро било ударити се који пут...«

Кирајџији се сад опет врати језик. Он скоочи, одвуче госпођу Крашиц до прозора па јој ту из мараме на грудима извуче једну — чиоду. »Жено... убицо! избаци он, па онда дограби свој шешир и одјурн одавде да се више не врати. На степеницама су још неки укућани чули где је тај човек, који као да је шенуо памећу, поновио реч »убицо«, од чега се у целој кући начини не баш пријатан приказ. После неколико часова слуге су биле однеле ствари овога тако преплашенога кирајџије.

Да би учинили крај оговарању, госпођа Крашиц виде се приморана да против господина Бендела подигне тужбу за увреду. Она се пред судијом изјасни да би се драге воље задовољила и извињеним, јер: »шта ће да ради с тако матором будалом који је уобразио да он мора прогутати оне чиоде што су чврсто заденуте на оделу других људи«.

»Признајем«, рече меланхолично господин Бендел, да је израз убица сувише оштар. Убијство је свршено дело, а у нашем случају била је само припрема за убиство — јер чиоде би извесно убрзо пале у јело. Али, драга моја, ви сте поколебали моје поверење према човечанству. Ви сте ме обмањивали износећи ми слику мирна живота без парчади срце и чиода — ко зна колико сам их ја већ прогутао и где су оне опет изишле, као онамад у оном случају на мађарској клиници...«

»Молим, немојмо се удаљавати од предмета«, примети судија. »Ствар је дакле изравната«.

»Јест, што се тиче мене, јесте« одговори госпођа Крашиц. »Господин је доста претрпео. Чак би му могла дати један савет, где би могао понајсигурније јести. Ето онамад прошла сам поред једне прчварнице где су виљушке и ножеви ланчићима прикљачени за сто. То је очевидно за такве госте, као што је господин Бендел; ако би когод, сачувај боже, прогутао какав шиљаст предмет, могао бих га опет одмах извући«.

Ми не верујемо да би и ово место могло постати уточиште сиротога хипохондристе; јер парчад срце и чиоде не дају се оковати.

II. Пелцовање

Дивљи је магарац деликт. Кад когод какво људско створење назове дивљим магарацем, онда је то увреда. О томе не може бити сумње. А да је господин Јован Бренајл добацио ову реч једном дебелом го-

сподину и то не може нико спорити, чуло је то читаво туце гостију пред „Алпским Ловцем.“ Дебели се господин гурао између два стола у башти и као да је у томе добро мунуо господина Бренајзла, јер је господин Бренајзл избацио неку погану псовку, дохватио се десне мишице, па онда викнуо на пуначкога господина: „Па зар немате очију, еј, ви, дивљи магарче?“ Дебели господин готово се завали уназад од ових речи. „Како, како... дивљи магарац.“ Забрехта он. „Јер ви сте дивљи магарац,“ одговори господин Бренајзл, па седе на столицу. Увређени се одмаче одавде без речи, тако да је изгледало да је господину Бренајзлу сасвим испало за руком да га о томе потпуно убеди. У ствари пак он се извести код гостионичара како се зове тај господин и где станује и већ сутрадан јави се суду као осветник своје части. Кад је господин Бренајзл после четрнаест дана добио позив по ствари Емануела Либла, некад. бележника, contra Јована Бренајзла кућног надзорника, он је већ био заборавио да на његовој савести лежи један дивљи магарац. Предмет позива био му је тек онда јасан кад је у згради наишао на дебелог господина, који се угледавши га — својим чешћим брехтањем — издао у каквом се јаком душевном узбуђењу налази.

„Али драги господине,“ рећиће господин Бренајзл поверљиво, „та ви ваљда нећете због ономадашњице...“

Дебели му господин не даде да доврши. „Дивљи магарац,“ закрља, „Дивљи магарац, јавно... јавно... пред толиким светом... моја част... о не... дођавола... дивљи магарац мора бити кажњен.“

Обојица буду позвани пред судију. Судија је питао шта господин Бренајзл има да каже против оптужбе. Господин Бренајзл погледа у судију пријатељски на климну главом.

„Ви дакле признајете да сте криви?“

„Јесте, с олакшавајућим околностима,“ рече г. Бренајзл.

„А шта је то?“

„То што сам ја целцован,“ одговори Бренајзл. Судија га је гледао подозривим погледом. „Јест, јест, нисам ја будала, господине саветниче,“ настави Бренајзл добро разумевши судијине погледе, „имам ја све четири даске, али вам још једном велим: целцовање је криво, ништа друго, и ако ми хтеднете допустити да испричам, одмах ћете моћи појмити како се то могло десити.“

„Али молим вас будите што краћи.“

„Наравно, господине саветниче, наравно, та ја сам од малена навикнут да никад не говорим сувише. Дакле, ствар овако стоји. Дакле, још пре неколико месеци стаде моја баба наваљивати на мене: „Шани, пелцуј се! Та дај ми мира, велим ја њој, деца се радују пелцовању, а не теко стара магарчина као што сам ја... (окрећући се тужиоцу) па речите сад сами, кад би сам себе морао оптужити — сваки човек, разуме се, има своју узречицу.“ (Настављајући): али целцовање је престало, док се ја најзад не наљутих па рекох: „Е триста му ђавола, па хајде-де да се пелцујем! Али не са децијих богиња, или како се то каже, вели моја баба. Бога ми јок, кажем ја, наћи ћу ја већ каку матору краву. Био сам, као

што видите, намислио да одем у каку шталу те да ту нађем за себе како грло стоке са кога ће ме пелцовати. Међутим, кад сам дошао у завод за пелцовање, лежи на столу једна једина кравица, па се дере Боже, сирота сточица...“

„Зар не бисте ви могли бити краћи с вашим одговором?“ опомену сад судија, „кравино понашање чини ми се не засеца баш у саму ствар.“

„Опростите молим вас, господин саветниче, али та кравица је баш нешто најважније при пелцовању а пелцовање је опет моја најважнија олакшавајућа околност. Дакле, да вам кажем, дере се крва, а деру се и деца што су ту била па чак се и доктор дере: не боли то! не боли то! — укратко, страшно ми је било. Напоследку дође ред и на мене. — Ви хоћете да после будете и рефасцинирани? вели доктор. Хоћу, кажем ја, али та крва баш као да ће бити сувише млада за мене? На то се он насмеја па вели: „Али, па зар ви мислите, да је ту баш стало до волова? То ме разљути. Но, но, рекох, па за то ме ваљда не треба пелцовати од каквог бесног пса — па се одмах станемо свађати. Ја сам се само уздржавао, што сам се бојао да ми што не учини с оном иглицом. Међутим кад ми он убодје први пут у руку, видех ја како по зиду играју пуно фигура. Господине докторе, рекох, тако што за занимање не треба мени, то је за децу. Он ништа не говори, али да ми се освети, хтеде ме на два места пелцовати, а међутим треба на четири. Е Бога ми, онда сам се заузео за своју ствар. Шта, рекох, само четири убода за две форинте, то су божпосла; одмах да сте ми дали још који. Онда је он опет умочио у ону поган па ме онда још на два места пелцовао, тако да их је шест било, по три на једној руци. Шта ћу вам даље причати — после осам дана добијем вам ја болове у рукама, да сам се готово драо, и баш кад ми је било најгоре, муње ме тај господин тамо у гостионици у десну руку. Хтео сам пући, толико ме је заболело, и онда зар је какво чудо што је онако испало с оним дивљим магарцем, што је уосталом моја узречица!“

Судија се сад окрете дебелом господину с уобичајеним питањем, дали би пристао на какво изравњање. Против очекивања, тужилац је одмах био готов на то и после потписа на протоколу, овако задихано објасни своју изненадну благод: „Дивљи магарац опрштено... бол је крив... има три дана како и сам знам... и сам сам се пелцовао... грозно се надуло... Боли!... О боли!... О Пастере!“

III. Ноћни краљ

Оптужени Бреко, шта имате да кажете? вели судија једном дугачком кошчатом човеку, чија кожа на лицу изгледа као да је баш овај час дошла од кожара. Оптужени — наравно Чех — збуњен, сави три чланка на својим страшним претима те пукоше, па пошто се дуго узалуд измучи да ову страшну вештину покаже и на четвртом, даде овај одговор:

„Стојим ја до груди у оној руни од канала на сред улице и не мислим баш ништа, јер је била ноћ, а тај господин ту

дође, па стаде с раширеним ногама над руњу. Ја ништа не говорим, шта се мене тиче стоји ли когод над рупом од канала или не стоји, али после неког времена он рече нешто што ја нисам разумео. Ја као учтив човек мислим се хоће да ми назове добро вече па и ја рекох: Добро вече желим! Онда чух где он рече: „Пазите шта говорите, еј ви краљу ноћни!“ Еј ви господине, рекох, ја вама ништа нисам учинио, немојте грдити, ја то не допуштам. Таман што сам ја тако мирно одговорио, а он ме нападе, докопа ме за уши па повуче ко луд. Ја у највећем очајању дохватим га за оковратник, и ствар би се лепо свршила да се баш у тако тешком часу не скрха она даска. Тако се обојица скрхамо у канал; могуће је да се господин и сам убио, али је неучтива лаж, кад он каже да сам га ја баш навлаш гуруно у канал.“

Сасвим друкчије прича тужилац Климпфинге, пуначак господин с издајничким црвеним носем, о тој својој посети у подземни свет. Он је о томе овако причао:

„Кад би то тако било, онда ја тада не бих добио толике чворуге, онда не би требало ни говорити о томе, јер то баш није ништа. Идем ја тако улицама, а чујем уздах за уздахом, али не видим ништа. Но, мислим се: мора да се ту когод лепо скотрљао, и гледај и гледај — напоследку наред улице видех једну главу па се улутим тамо. Тај, како ме угледа, преврну очима па се страшно раздера. Драги мој господине, рекох, ви сте сигурно пијани а тамо доле сигурно вам није добро. Хајдете овамо, помоћи ћу вам да изиђете. На то он рече сасвим грубо: Гледајте да се чистите, пијаницо једва! Но, разуме се, то ме је увредило и ја рекох: На таком послу и тако пијан, па бити тако арогантан, то може само један Чех. Само што сам то рекао, а он ме дочепача за ногу, па ме стрмоглавце повуче надоле у канал баш на само дно и откопча ме у таку прљавштину, да сам се онеосвестио. Кад сам опет изишао горе, не знам баш како, тек ја сам био у полицији. Но, заклео сам се, да никад више у животу нећу да играм милостивог Самарјанина према пијаници — доста ми је од њих.“

Пошто је суштина овога знаменитога догађаја са оба ова одговора постала само још мрачнија а тужилац никако није могао доказати како повреде, то судија ослободи оптуженога Брека, после чега овоме испале за руком да од радости савије свој четврти прст без форме те да страшно пукне.

С немачког Е.

ЖЕЛЕЗНИЧКИ ЧУВАР

НОВЕЛИСТИЧКА СТУДИЈА

Герхарта Хауптмана

2

Од тада наста зло време за Тобијаса. Без престанка је био мучен, нарочито кад оца није било ту, и без икакве награде морао је да ушпире своју слабачку снагу, служећи овог малог дрекавца, и при том се све више и више трошио. Глава му добила необичан обим; риђа коса и лице као креда давале

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

су му ружан изглед, а уз осталу жалосну појаву његову, жалостан. Кад се тако закрљали Тобијас, овакав какав је био, са својим братићем у наручју, братићем који је набрекао од здравља, кад се тако вукао доле до Шпреје, онда су се иза прозора на колеби подизале псовке, али се ипак никад нису чуле на пољу. Но Тил, кога се ова ствар ипак више тицала ношта друго, као да није имао очију за њу и није хтео да разуме ни оне знаке што су му их добацвали суседи који су му желели добра.

II.

Једнога јутра у јуну месецу око седам сати дође Тил са службе. Његова жена није га честито ни поздравила, а већ по своме обичају поче лелекати. Она њива што су је узели под најам и која је дотле давала кромпира колико је кући требало, била им је пре неколико недеља отказана, а Лени све до сад никако није пошло за руком да пронађе ма што чиме ће је заменити. Мада је била њена дужност да се стара о њиви, Тил је ипак морао толико пута чути, како је само он крив што се ове године морају за скупе паре купити десет цакова кромпира. Тил би само прогунђао, па би, обраћајући мало пажње на Ленине речи, одмах отишао по стељи свога најстаријега сина, с којим је спавао кад није био на служби. Овде се спусти те с брижним изразом на своме добром лицу, стане посматрати дете и најзад га пробуди бранећи га неко време од мува што су наваљивале на њ. У плавим упалим очима малишановим опртвала се дирљива радост. Нагло дохвати оца за руку а успе му се развукоче у тужан осмејак. Чувар му одмах поможе да обуче оно мало хаљиница и одједанпут му пређе, као сенка, нешто преко лица, кад опази како се на десном, мало надувеном образу, бело-црвени показују трагови од прстију.

Кад се Лена за доручком, са још већом срџбом врати на мало пре поменуте домаће неприлике, прекиде јој он реч рекавши јој, како му је железничар забадава уступио парче земље дуж железничког насипа са свим близу стражарнице, а то зато што је њему — железничару, сувише далеко.

Лена то изнајпре не хте веровати. Мало по мало ипак настаде њене сумње, те се сад поприлично одобровољи. Стаде укрштати питање о величини и доброту њиве и још нека, а кад дознаде да су на њој осем свега још и две ситне воћке, чисто пошашави. Кад није више ништа остало што би питала, а у исто време ситничарево звоно које се, узгред буди речено, могло чути у свакој кући у овоме месту, стаде звонити, она одјури да распросте ову новост по сецети.

Док је Лена дошла у мрачни дућан ситничарев, пун робе, чувар се код куће мајао само око Тобијаса. Малишан му је седео на крилу и играо се са неколико шишарака што му их је Тил донео из шуме.

„Шта хоћеш ти да будеш?“ упита га отац, а ово је питање стереотипно, као и малишанов одговор: железничар. То није било питање тек из шале, јер су се снови чувареви збиља пењали до те висине и он је од све збиље желео и надао се да ће од Тобијаса, с помоћу божијом, бити нешто

изванредно. Чим је са бескрвних усана малишанових пао одговор: железничар — а он наравно није знао шта то значи — Тилово лице поче сјати, док се најзад није формално озарило душевним блаженством.

„Иди, Тобијасе, иди се играј!“ рећи ће он кратко после тога, припаљујући лулу ивером што га је разгорео на огњишту, а малишан се брзо прогура на врата, пун плахе радости. Тил се свуче, леже у постељу, те стаде неко време замишљен укочено гледати у сниску и чађаву таваницу. Око дванаест сати у подне пробуди се, обуче, па слушајући како му жена спрема ручак вичући као и обично, изађе на улицу, и ту одмах нађе малога Тобијаса где из једне руке на зиду гребе прстићима креч и тура га у уста. Чувар га узе за руку па прође с њим једно осам сеоских кућица доле до Шпреје, која се, црна и стакласта, пружала између једва олисталих јабланава. Баш над самом водом, била је једна гранитна стена и Тил седе на њу. Цело се село већ било навикло, да га по иоле лепом времену види на овоме месту. Деца су га особито волела, звала га „отац Тил“, а он им је показивао игре, којих се сећао из своје младости. Што је пак најбољега имао од својих успомена, то је било за Тобијаса. Он му је дељао стреле које су више летеле но код свих осталих дечака. Од врбовине му је правио свирајке, и чак је ишао дотле, да је својим промуклим басом певуцао по каку бајалицу, док би рожним корицама од свога ножића лагано ударао по врбовој кори. Људи су рђаво узимали ове његове детињарије; непојамно им је било, како се он могао толико забављати са тим балавцима. У самој ствари, они су ипак морали бити задовољни тиме, јер су деца под његовим надзором била добро васпитавана. А сем тога, Тил је с њима радио и озбиљне ствари: одрасле би преслишавао у школским задацима, помагао им при учењу стихова из Библије и песмарице, а са малишанима срицао „а“ — „б“ — „аб“, „д“ — „у“ — „ду“ итд. После ручка, леже чувар да се опет мало одмори. После спавања попи каву па се одмах за тим стаде опремати да иде на службу. Као и за сва друга његова спремања, и за ово му је требало доста времена. Сваки му је покрет био од већ толико година утврђен; по вазда истом реду брижљиво су улазиле у деп од његових хаљина, ствари поређане на једном малом орманчићу од ораховине: нож, бележник, чешаљ, стари сат. Нарочито се пазило на једну малу књижицу, увијену у црвену хартију. Преко ноћ је лежала испод чуварева подглавника, а преко дан је вазда носио у предњем џепу свога службенога капута. На етикети испод завоја стајало је Тиловом руком записано, незграпним али цифрастим рукописом: штедионичка књига Тобијаса Тила. Када Тил оде, на дуварском сату са дугачком шеталицом и жућкастим квадратом, било је четири и три четврти. Малени чунић, који је био његова својина, превезе га преко реке. На другој обали Шпреје, застаде неколико пута, па обрнувши се сеопу стаде прислушквати. Напоследку удари широким путем кроз шуму и после неколико минута нађе се усред борове шуме — дубоко изнутра чуо се шум — борове шуме, чије су масе од иглица

личиле на црно-зелено узбуркано море. Нечујно као, по Ђилиму, корачао је преко влажнога слоја од маховине и иглица. Он је и негледајући ишао својим путем, овде кроз црвено-сиве стубове старе шуме, тамо даље кроз густо испреплетано младо дрвеће, а тамо још даље преко широких забрана, које су сенчили неколико високих и витких борова што су их сачували да заштите изданке. Са земље се издизала плавичаста, прозрачна магла пуна свакојакога мириса а дрвеће је било као окупано. Тешко, млечно небо дубоко се спустило више врхова од дрвећа. Јата врана као да се купала по сивкастом ваздуху, пуштајући без престанка своје крештаве гласове. Црне баре пуниле су рупчаге по путу, а суморна се природа још суморније огледала у њима.

„Ужасно време“ помисли Тил, кад се тргао из дубоког размишљања и подигао очи.

Али, његове мисли одједанпут узеше други правац. Он је онако нејасно осећао да је морао штогод заборавити код куће, и збиља, претурајући по џеповима, виде да му нема парчета хлеба с путером, а морао га је вазда носити са собом због дуге службе. За тренутак застаде неодлучно, па се онда одједном окрете и упути право у село.

Убрзо је дошао до Шпреје, са неколико снажних удара пређе је, па одмах затим, сав у зноју, пође сеоским сокаком навише уз благу узбрдицу. Стари шугави брадаш ситничарев лежао је на сред улице. На једној тараби, премазаној катраном, стоји једна врана. Рашари крила, стресе се, мрдну главом, избаци њено „кре,“ „кре,“ да ти уши заглаши, па звиждући крилима, полете и ветар је однесе према шуми.

Од становника ове мале колоније од једно двадесет рибара и дрвара с њиховим породицама, нигде једнога да видиш.

Један крештав глас прекиде тишину тако гласно и оштро, да чувар и против воље застаде у трчању. Допре му до ува бујица оштро избачених, нехармоничних гласова који као да су долазили из оног отвореног прозора на забату од неке свиске кућице коју је он сасвим добро познавао.

Утишавајући што је могуће више шум својих корака он се прикучи ближе и сад сасвим добро распознаде глас своје жене. Само још неколико корачаји, па јој је већину речи могао и разумети.

„Шта, немилосрдни ниткове, бездушнице! Зар да онај црвић, сиромах цркне од глади? — а? Е чекај само, чекај, научићу ја тебе како се ради! — Запамтићеш ти то.“ За неколико се тренутака све утиша; за тим се чу неки шум, као кад се чибукату хаљине; одмах по том нов град од грдње.

„Е мој бедни жутокључе,“ одјекивало је озго у најбражем темпу, „мислиш ти, да ћу ја допустити да ми рођено дете умре од глади због једног таког дроњка, као што си ти?“ „Језик за зубе!“ закрича, кад се чу лагано плакање, или ћеш добити порцију, да ћеш имати осам дана да једеш.

Плакање не престаде.

Чувар је осећао како му срце удара тешким неправилним ударима. Поче помало да дршће. Његове су очи укочено гледале у земљу, а незграпна и жуљевита рука згледала би на страну неколико пута пра-

мен мокре косе, која би опет изнова пала по његовом челу.

За тренутак умало што га не савлада. То је био грч, што му је мишиће набрекао, прсте стегао у песницу. Он попусти а место њега оста потмуо умор.

Несигурним кораком уђе чувар у уски, циглама поплочани, трем. Уморно и полако поне се уз дрвене степеннице, што су кврчале под њим.

„Пфуј, пфуј, пфуј!“ чу се опет; уз то се чу, како неко три пут једно за другим плуну, са свима знацима беса и презирања. „Јадни, подли, подмукли, зловни, ниски, простачки дедаче!“ Речи су ишле једна за другом, све јаче наглашене а глас што их је избадивао, покашто би зашпиштао од напрезана „хоћеш да ми дете бијеш, а? И ти се, једна раго, усуђујеш да сирото дете без одбране тучеш по устима? — Је ли? — А? Нећу само да прљам руке од тебе, иначе....“

У том тренутку Тил отвори врата на соби а уплашеној жени заста у грлу крај започете реченице. Од љутине је била бледа као креда; усне су јој пакосно дрхтале; била је подигла десну руку па је спусти и дохвати лонац од млека, из кога покуша да напуни једну бочицу. Али у пола довршен, остави овај посао, јер се већи део млека изливао преко боцина врата на сто, па са свим ван себе од узбуђења стаде дохватати час ову час ону ствар, не могући је задржати дуже од неколико тренутака, па се најзад толико прибра, да оштро нападе на свога мужа: „шта то опет значи, да се он враћа кући овако у невреме, ваљда је тек није хтео за што вребати; „То би му већ било последње,“ вели она, а одмах за тим: „ној је чиста савест и не мора ни пред ким обарати очи.“

Тил је једва чуо шта је она говорила. Његове очи легитимце пређоше на Тибијицу, свог уплаканог. За тренутак је изгледало, као да силом мора да задржава нешто страшно што је у њему расло; за тим се, по напрегнутом лицу, одједном расу стара флегма, чудновато озарење потајним, страсним светлуцањем његових очију. Неколико секунда почивао је његов поглед на сложним удовима његове жене, која је — окренувши лице а хватајући се час овога час онога — још једнако гледала да се прибере. Њене пуне полунаге груди надимале су се од узбуђења као да ће да распрсну прснику а њене наборене сукње правиле су широке кукове још ширим. Као да је из те жене излазила нека снага несавладљива, неодржива, за коју је Тил осећао, да јој није дорастао.

Лака као танана паучина а међутим чврста као мрежа од гвожђа обавијала се она око њега стежући га, савлађујући, умарајући. Он јој, и иначе, у оваком стању није могао ништа рећи а најмање што грубо, те је тако Тобијас, који је чукао у једном ћошку, преплашен и окупан сузама, морао видети како му отац и необзирући се више на њ, узне заборањени хлеб са пећнога банка, пружи га мајци као једино објашњење, па га одмах опет нестане, климнувши расејано главом.

III.

Ма да је Тил прешао пут до своје усамљене шуме што је могао брже, ипак је дошао тек после петнаест минута после утврђеног времена.

Помоћник чуваров који је добио јехтику због нагле промене у температури, као што је морало бити у његовој служби, човек који је с њим наизменично био на служби, стајао је на малој песковитој платформи кућичиној, већ спреман за полазак а велика црна нумера на белој подлози из далека се још видела кроз стабла.

Обојица пружеше један другоме руке, укратко саопштише понешто па се растадуше. Једнога нестане у кућерку, а други пређе преко пруге ударивши оним сокаком којим је Тил био дошао. Кроз стабла се чуло, његово грчевито кашљање најпре ближе па после даље, а с њим изумре и тај један једини људски глас у овој пустари. Тил поче и данас, као и увек, тиме, што на свој начин спреми за ноћ тескобну, четвороспратну камену зграду чуварева кућерка. Он је то механички радио, а међутим његов се дух бавио утиском последњег часа. Вечерао је на уском сиво обојеном столу крај једнога од она два прозора са стране — два прозора, кроз која се згодно могао прегледати пругу. После тога потпали ватру у малој зарђаној пећи па на њу мету лонац хладне воде. Пошто је најзад још колико толико дотерао у ред справе, ашов, мотику, мори, и т. д. стаде чистити свој фењер, па га одмах и напуни петролејом.

Кад је ово било свршено, на звону објавише три општра удара, која се поновише, да је у правцу од Бреславе на овамо пошао воз са најближе станице. Непоказујући ни најмање журбе, Тил остаде поприлично у кућерку, па најзад, са барјачићем и торбицом у руци, изађе лагано напоље па се, једва идући, упути уском песковитом стазом ка раскрсници на једно двадесет корака.

Тил је њене бране савесно дизао и спуштао после сваког воза, ма да је ретко кад ко ишао тим путем.

Био је свршио свој посао па чекајући ослонио се сад на брану, избраздату белим и црним цртама. Пруга је и десно и лево, заилазила у правој линији у непрегледну дубраву. С обеју страна масе од иглица чисто су се повлачиле уназад, те између себе остављале пролаз што га је испуњавао црвенкасто-сиви насип посут шљунком. Црни паралелни коловоз на њему лично је, кад га свега прегледаш, на огромну гвоздену пређу чије се узано повесмо стезало у једну тачку на хоризонту, на крајњем југу и северу.

Био се дигао ветар и полако потерао таласе низ ивицу од шуме па у даљину. Из телеграфских дирека што су се пружали дуж пруге, одјекивао је зузук. По жицама што су се као мрежа каког исполинског паука протезале од дирека до дирека, са црвкutom су се припијала у густим редовима јата од тица. Један детлић прелете преко Тилове главе, али га он и не погледа.

Сунце, које је баш сад лебдело испод ивице огромних облака, да утоне у црнозелено море од грања, на дубраву просу реку од пурпура. Аркаде са стубовима од

борова дрвета с оне стране насипа чисто се потпалише изнутра, па се стадоше жарити као гвожђе.

И шине почеше пламтети, као пламене амије, али се оне прве угасише. А сад се пламен поче лагано пењати са земље у висину остављајући у хладној, мртвачкој светлости најпре стабла од борова, па онда највећи део круна њихових, превлачећи напоследку црвенкастом светлошћу само још крајњу ивицу од вршака. Безгласно и свечано свршавао се узвишени приказ. Чувар је још једнако стајао крај бране, без покрета. Најзад корачи нека тамна тачка на хоризонту, тамо где су се састајале шине, постајала је све већа и већа. Растући са сваком секундом, ипак као да стоји на једном месту. Одједном се почиње кретати и приближавати. Шинама пролази нека дрхтавица и зујање, ритмичан звекет, потмуло тутњање, које бивајући све гласније и гласније, најзад не стаје личити на топот коњских копита од какве гомиле коњаника у јуришу.

Из далека је на махове расло кроз ваздух неко хрпање и крктање. Сад од један пут прореза тишину. Бесна хука и бука испуни простор, шине се стадоше савијати, земља задрхта — силан налет ваздуха — облак од прашине, паре и дима, и црно, задијано чудовиште прође. Као што је та бука израсла, тако је мало по мало изумрла. Дим се отеже. Скупивши се у тачку нестане воза у даљини, а она стара свечана тишина распростре се над овим кутком дубравним.

* * *

„Мина“ прошапута чувар као из сна пробуђен па се врати своје кућерку. Пошто скува танку кафу, седе на земљу, па пијући гутљај по гутљај; с времена на време, стаде укочено гледати у прљаво парче неких новина што га је нашао тамо негде на прузи.

Мало по мало, па га стаде обузимати неки немир. Он је држао да је то с тога што се пећ била ужарила, те брзо скиде капут и преник да себи олакша. Кад то ништа не поможе, он се диже, узде из ћошка лопату па се упути на ону поклоњену њиву.

То је био узан појас песка, сав обрастао у коров. По гранама обеју оних кржљавих воћака на њему лежали су скори, дивни цветови, као пена, бела као снег.

Тил се умири а тихо задовољство стаде га полако обузимати.

Е сад на посао.

Ашов је са пкрипутом засецао у земљу; мокра парчета њена потмуло су падала и дробила се.

Копао је неко време без престанка. Од један пут стаде, па рече гласно и разговетно, машући главом тамо амо: „не, не, не иде то тако,“ па опет: „не, не, никако не иде то тако.“

Било му је одједанпут пало на памет како ће сад Лена, разуме се, чешће излазити овамо да тежа њиву; тиме ће се онда морати знатно уздрмати онај старински начин живота. И брзо се његова радост што је господар ове њиве, претвори у незадовољство. Брзо као да је био намеравао да што рђаво учини, истрже ашов из земље

на га врати у кућерак. Овде поново паде у мукло размишљање. Тешко да је знао зашто, али мисао да ће Лена по цео дан бити крај њега на служби, бивала му је све несноснија, ма колико да је гледао да се с њом помири. Чинило му се као да има да брани нешто њему драго, као да се ко год спремао да му дирне у највећу светињу, те му и против воље набрекоше мишићи у слабом грчу, а међутим му се са усана отрже кратак изазивачки смех. Уплашен одјеком од овога смеха, подиже очи, и у том изгуби везу у мислима. Кад је опет нађе, као да се зари у ону стару ствар.

И одједанпут се нешто као густ црн застор расцепи на два комада, и његове помућене очи добише оштар вид. Одједном му дође у души као да се буди из двогодишњег мртвачког сна, и сумњиво машући главом стаде посматрати све оно, што је зар требало да учини у овакој прилици, и од чега му се коса дизала у вис. Сва она историја патње његовог старијег синчића, коју су утисци из последњих часова могли још само потврдити, јасно му искрену у души. Обузе га слутња и кајање, и поврх тога још као неки срам, што је све ово време проживео у срамној трпељивости, небринући се за ово добро створење без одбране; шта више, неналазећи ни снаге само, да сам себи призна колико је оно много патило.

Са ових представа поред све његове попустљивости, представа које су га мучиле, спопаде га тежак умор, те тако заспа повијених леђа, с челом на руци, коју је положио по столу.

Дуго је тако лежао, док неколико пута не викну пригушеним гласом име „Мина.“

У ушима му је брујало, као да је око њега огромна маса воде; пред њим се хватао мрак, он разрогачи очи и пробуди се. Удови су му дрхтали, од страха му пошао зној на све боре, било му је ударало неправилно, лице му је било сво уплакано.

Била је помрчина густа као тесто. Хтео је да баца поглед на врата али није знао куда да се окрене. Дрхћући устаде. Њиме је још непрестано владао самртнички страх. Тамо на пољу шустала је шума као узбуркано море, на прозоре његове кућице ветар је наносио град и кишу. Тил је збуњен пипао рукама унаоколо. За тренут ока дође сам себи као човек који се дави — од једанпут блесну плавичаст сјајан пламен, као да је кап надземаљске светлости пала у тамну атмосферу земаљску да се одмах угуши у њој.

Тај је тренутак био довољан па да чувар дође к себи. Он дохвати свој фењер, на који је на срећу наишао, а тога тренутка затрешта гром на најдаљој ивици украјинскога неба. Најпре тутњећи потмуло и уздржано, котрљао се све ближе у кратким, узбурканим таласима као од тула, док се најзад, растући до гигантских потреса, и преплинувши целу атмосферу, не испразни с тутњавом, дрмусањем и брујањем.

Прозори зазвечаше, земља задрхта.

Тил је био запалио свећу. Кад се опет прибрао, поглед му први паде на сат. Једва ако је било пет минута до проласка брзога воза. Мислећи да је пречуо сигнал,

он пође брани у колико је могао брзо због олујине и помрчине. Још док је радио око брана, одјекну сигнал. Ветар му поцепи тонове па их расу на све стране. Борови су се савијали и тајанствено крчећи и пиштећи припијали своје гране један уз другога. Одједном се угледа месец, лежао је између облака као бледо златна љуска. Према његовој светлости видело се како се ветар пробија између црних круна борових. Ките лишћа по брезама крај насипа повијале су се и лепршале као коњски репови ноћних наказа. Под њима су лежале две линије од коловоза које су, мокре, сјајне, упијале бледу месечину на неколико места.

(Наставиће се)

ИЗ АДМИНИСТРАТИВНЕ СЛУЖБЕ

четири начелне одлуке Пореске Управе

I

13. јуна 1903. год. Чл. 93. Пр.Бр. 10493:

Наређења чл. 93. закона о непосредном порезу, не односе се на лица, која на државним касама плату, пензију или издржање примају, а у колико се тиче њихове плате и пензије.

II

16. јуна 1903 год. Чл. 109. Пр.Бр. 8437:

Новчани заводи и акционарска друштва, која наплаћују порез на принос од улога датих овим заводима на штеду. — Чл. 39. закона о непосредном порезу, — дужни су, да наплаћени порез шаљу дотичним пореским одељењима у року од 15 дана (чл. 103) рачунавши од дана, када саставе рачун камате за поједина полгођа. За доцније послати порез, не подлеже плаћању интереса заводи, јер по чл. 109 у вези чл. 106 за овај интерес одговорни су порески обвезници; а новчани заводи у овом случају то нису, већ помагачи пореских власти, а од пореских обвезника порез овај наплаћен је на време. За оваква олошења, према управницима завода, има места примени само казне из чл. 114 закона.

III

21. јуна 1903. Чл. 56. Пр.Бр. 11306:

Кад један обвезник из чл. 56. I и II групе има две или више радња, минимум предвиђен тим чланом законским, рачунаће му се за сваку радњу, тако, да дотични обвезник мора за сваку радњу платити најмање по 15 динара на име непосредног пореза на принос од радње.

IV.

24 јула 1903. Пр.Бр. 14865

Знатније штете претрпљене у трговини, када се пуноважно докажу; ако су тако велике да обухватају пословне операције целе једне године, те се не могу покрити добитцима на другим операцијама, па падају на терет капитала обвезничког, сматрају се као довољан повод за нову оцену по чл. 93 зак. о непосред. порезу. У том ће случају Порески Одбор претходно ценити, је ли претрпљени губитак такав да повлачи собом и смањење пословних односа обвезничких, и ако јесте ценеће поново капитал, обрт и трошкове свих радња молиочевих.

Тако ће се исто поступити и у случајевима кад су губитци незнатнији, али не произлазе из трговачких послова но из других узрока,

као н.пр. у случајевима да се роба уквари и с тога баца, кад изгоре или се потопа, ит.д., и у опште увек кад се по природи штете може закључити, да ће утицати на пословну моћ дотичног обвезника. Но и у свим тим случајевима штета мора бити пуноважно и надлежно утврђена.

Како су прва и трећа одлука написане у намери, да послуже као упут пореским властима, којима су одредбе законске, које се у овим одлукама помињу познате, то су оне за ширу публику нејасне, кад би их оставили без потребног објашњења.

Да би се, дакле, овим двама одлукама користили и порески обвезници, ми ћемо овде да објаснимо и једну и другу.

Дакле:

По чл. 93. закона о непосредном порезу, сваки обвезник, коме се после извршења пореза пореза промени имовно или привредно стање или зарада, дужан је да у року од три месеца, рачунајући рок од дана, када се променом десила, поднесе пријаву, са потребним доказима и пријави промену, те да му се према тој промени и порез распореди или од истог са свим ослободи.

После тога рока, ако би се имовно или привредно стање увећало, поступиће се по чл. 107 овог закона, а ако је стање или зарада умањена, онда се за текућу пореску годину неће смањити порез.

Како су многе пореске власти мислиле, да се ова одредба односи и на она лица, која на државним касама плату или пензију примају, то је Пореска Управа одлуком под I објаснила да се ова законска одлука на њих не односи, јер по другим законским наређењима, за њих подносе пријаве надлежства, код којих плату или пензију примају, па то важи и за промене.

То је што се прве одлуке тиче а што се тиче одлуке под III. ствар је у овоме:

Многи порески обвезници, нарочито у унутрашњости, раде по две три мање радњице, од којих свака за себе подлежи плаћању пореза. Тако, један ковач у селу ради и коларску радњу и т. сл.

Према приносу, који је изнађен и за једну и другу радњу, он мора бити оптерећен за сваку од ових минималном стопом из чл. 56, групе II, алинеје треће, а не ће се спајати принос обеју радња, па да се према томе укупном приносу оптерети, ако наравно, принос буде у овим радњама посебице мањи од суме, која је потребна за најмању скалу пореску, па да изнесе 15 динара.

ПОУКЕ И ОБАВЕШТЕЊА

Један срески писар учинио нам је ово питање:

„Павле Анђелковић, из В-ола, тужио је Првостеном Суду Јована Икића, олд. за наплату 370 динара главнога дуга са 12% интереса од 16 априла 1895 год., колико му дугује по облигацији, која је потврђена код среске власти — дакле по јавној исправи.

Тужени Павле пориче да је ову облигацију издао, те је, поводом тога поведена против њега кривична истрага за дело из т. 3. § 253. крив. законика.

По моме нахођењу, овде у опште нема места кривичној истрази, кад је исправна јавна, у чију се исправност не може ни сумњати нити противно доказивати, и да дужник, као приличан шерет, просто одуговлачи ствар, верујући и сам, да му порицање не може помоћи.

Како се у нашој вароши, где је и Првостепени Суд, те има доста правника, неједнако гледа на ову ствар, то молим Уредништво, да оно изволи изнети своје погледе на ову ствар.

На ово питање одговарамо:

Овакав случај већ је био један пут предмет оцене и расправе наших судова, и њега саопштава г. Ст. Максимовић, у својој збирци начелних одлука одељења и општинских седница Касационог Суда (књига IV стр. 95) овако:

Порицање обвезе влашћу утврђене, не сачињава кажњиво дело из тачке 3. §. 253. крив. закона. — Првостепени пожаревачки суд, пресудом својом од 25. фебруара 1898 године Бр. 6216, осудио је С. А. на две године затвора, што је порекао, да је обвезу влашћу утврђену издао. Но Апелациони Суд, решењем својим од 2. маја исте године Бр. 1785, пустио га је испод суђења, настав: да у томе порицању нема кажњивог дела из ових разлога:

Дело преваре према § 251. кривич. закона, где је изложена дефиниција истога, условљава штету, која би за повериоца могла наступити услед порицања, од стране дужника, издате обвезе. Па како је у овом случају обвеза оптуженога јавна исправа § 187. грађ. пост. јер је судом утврђена, и као таква, по §. 188. грађ. пост. потпун доказ о ономе о чему гласи, и како овај, који наводи да је она неистинита мора то и доказати, то овда просто порицање ове обвезе од стране оптуженога, не може имати никакве штетне последице за повериоца — приватнога тужиоца — те према томе не може чинити ни кажњиво дело преваре из тачке 3. §. 253. кривичнога закона, за које се С. оптужује, а кад нема дела за које се оптужује, онда се он, по §-у 250. а крив. поступка, има пусти испод суђења...

По жалби државног тужиоца, Касациони Суд решењем својим од 10 јуна 1898 године Бр. 5283, оснажио је горње решење Апелационог Суда.

Као што се, дакле, види из предњих одлука наших виших судова, у радњи Јовановој нема кривичног дела, јер нема штете за повериоца Павла, као битног услова за казнену одговорност у оваквим случајевима.

Један срески писар пита ово:

«Пре 15 дана примио сам дужност у овоме срезу. Поред осталих предмета примио сам и предмет кривице једнога грађанина, који је осуђен пресудом среске власти на 15 дана затвора за дело из § 357 кривичнога закона.

Пресуда ова стајала је на извршењу скоро 2 месеца, али како су прилике биле повољне за осуђеног, извршење није ни покушавано.

Како се већ приближује време застарелости, ја сам позвао осуђеног да пресуду извршим, али он ми је поднео рецелпис поштански, из којег се види, да је поднео молбу за помиловање, а јутрос је виша власт тражила и акта кривице.

Ја не знам да ли ће овај човек бити помилован у опште, а не знам ни кад ће старија власт вратити акта.

Врло се лако може догодити, да пресуда застари докле акта дођу од више власти, те би

тако, морао неко доћи до одговорности.

Како су ови случајеви чести, а међутим није уређено, како ваља поступати у оваквим случајевима, ја молим уредништво да ову ствар сматра за хитну и изволи објаснити: шта треба радити у оваквим случајевима, па да се не дође до одговорности.»

Питање ово регулисано је расписом господина Министра унутрашњих дела од 14. децембра 1890. год. ПБр. 21003, који ћемо место одговора донети овде у целини.

Распис, дакле, гласи:

«Чести случајеви застарелања иступних пресуда, услед погрешног схватања многих полицијских власти, да молба за помиловање задржава пресуду од извршења дају ми повода да начелству — управи скренем на овакве појаве пажњу и упутим на правилну примену закона. По §. 396. кривичног закона, тромесечни рок застарелости такве пресуде рачуна се од дана када она буде извршена. Сама природа иступних кривица повлачи за собом потребу за брзу примену казне, предвиђене у извршној пресуди лотичне власти, те за то је и казна све слабијег дејства, у колико је време њенога извршења умањеније од дана, када је кривица учињена. А како о утицају изречене казне не може бити ни речи на случај застарелости, чиме се и цел казне премашује, и како се услед учестаних молаба за помиловање, које изазивају у толико странију преписку, кад се непосредно Министру унутрашњих дела, а често пред само време застарелости упуте, *то ће начелство — управа наредити извршење пресуде у законом року кад год ни до тога времена резултат молбе за помиловање није достављен полицијској власти*, јер је допуштање да пресуда застари противзаконита повреда службе, а ником законским прописима није полицијска власт овлашћена, да пресуду задржава од извршења, услед покренутог тражења највише милости. А да би се овакво поступање власти правилно а с обзиром на могући повољни резултат грађене милости кретало, помиловање ће се денешом одмах надлежној власти достављати.»

Као што се види из овога расписа, молба за помиловање не задржава пресуду од извршења, зато нека власти кад год шаљу акта кривице по молби за помиловање, нарочито у случајевима кад је застарелост на прагу, задржавају препис пресуде или кратак извод ове, како би могли пресуду извршити и у овим случајевима, кад су акта код старије власти и кад их она на време не врати.

Један општински писар пита:

«Решењем господина Министра унутрашњих дела, од 4 марта ове године, удаљен је привремено од дужности наш председник Павле.

Против овога решења он није изјавио жалбу Државном Савету, а 24-ог марта донесен је закон о општинама, по коме је он коначно удаљен од дужности решењем среске власти.

Плата му је била издата до дана првог разрешења по решењу г. Министровом.

После 29. маја ове год., Павле је поново уведен у дужност председника општине, по познатом наређењу.

Покренуто је сада питање: докле Павлу припада плата, јер он налази да је незаконито уклоњени први и други пут, и да му, по томе, припада плата и за све оно време од 4. марта па до дана новог увођења у дужност.

Моли се уредништво за потребно објашњење по овоме.»

На ово питање одговарамо:

По чл. 147. закона о општинама, уклоњени председници имају право на плату до дана разрешења, и ако је оно привремено, а почиње им опет тећи од дана увођења у дужност, ако би Државни Савет нашао, да је уклањање било погрешно.

Плата њихова, ако њихово удаљење траје дуже од месец дана, припада онима, који их у председничкој дужности заступају по чл. 118. закона о општинама.

Према овоме, Павлу не припада ништа на име плате од дана првог уклањања од дужности па до новог увођења.

Један председник општински пита:

«У члану 112 закона о општинама прописани су услови, које мора испуњавати деловођа општински.

Између осталих услова стоји и овој: «да није никад осуђиван за злочинства, преступе или истуше учињене из користољубља».

Према овоме, може ли бити општински деловођа оно лице, које је било осуђивано на губитак грађанске части за једно дело из користољубља, ма да је ово лице повратило сва грађанска права судским путем по § 350. кр. суд. поступка?

По Уставу ово лице може бити и посланик и председник општине.

Ако овакво лице не може бити деловођа, онда може ли бити млађи писар, и да ли се за млађег писара сматрају само они, где поред њих постоји деловођа, или се за млађег писаре могу сматрати и сви остали писари по општинама, који нису испунили погодбе за деловође — у право, може ли која општина бити без деловође?»

На ово питање одговарамо:

Тачка 3. чл. 112. закона о општинама изречно вели, да деловођа може бити онај, који није никад осуђиван за злочинства, преступе или истуше учињене из користољубља.

Према овоме, не може бити деловођа оно лице, које је било осуђивано ма кад у животу за дела из користољубља, без обзира на то, што сада ужива сва грађанска права.

Овако строге погодбе за положај деловође, унео је законодавац у закон зато, што је положај деловође општинског један од најважнијих положаја у држави у одношају према народу, па се тражи апсолутна исправност људи.

Ако овако осуђивано лице никад не би заступало деловођу у његовим пословима, онда би могло бити млађи писар у овим општинама где је више писара.

У општинама, пак, где је само један писар, те по томе врши све послове, који припадају и деловођи, он мора имати све погодбе из чл. 112. закона о општинама, без обзира на то, што се он зове писар а не деловођа.

СЛУЖБЕНЕ ОБЈАВЕ

ТРАЖИ СЕ

Андрију, сина Милана Хаџића, из Дворишта, среза поцерског, кога је нестало 8. овог месеца, тражи срески начелник актом Бр. 6076.

Андрејасима 20 год., стаса је високог, лица дугуљастог, плав је, носав, кад говори врска, мало је суудаст. Ко о њему буде ма што знао, нека то достави поменутом среском начелнику он управу града Београда с позивом на акт Бр. 22.562.

Мирко син Милана Стојковића, бив. надничара. **Лука** син Сретена Марковића, **Милаш** син Крсте Марковића, **Сретен** син Ђорђа Николића, **Милан** син Таназија Михаиловића, **Веселин** син Вучића Танића, **Милаш** син Саве Пурића, и **Милан** син Уроша Шуљагића сви из Ужица, и **Перо Бркић** свирач из Шапца, рођени 1882 год. имају на дан 30. августа ове год. престати рекрутној комисији у Ужицу ради рекрутовања у стални кадар.

Начелство округа ужичког актом Бр. 5732 моли све полицијске власти да напред именоване у својим домашима потраже и нађене утпуге где треба. Акт управе града Београда Бр. 22558.

Димитрија Анђелковића, ћурчију из Београда, са станом у улици «Коларчетовој» бр. 10, кога је нестало 21. тек. месеца, на молбу његове жене Јелене тражи Управа града Београда актом Бр. 22873. Димитрије има 48 год., средњег је стаса, пун, добро развијен, лица округла, плав је у опште. Ко о њему буде ма што сазнао, моли се да о томе извести Управу Београда.

Никола Стефановића, скитницу, осумњиченог због крађе, тражи управа града Београда актом Бр. 23460. Пронађеног треба стражарно спровести помен. управи.

Смаила Смаиловића, из Босне, окривљеног за крађу, тражи нач. ср. рађевског. Смаил има 22 год., средњег је стаса, бркова малих, очију граорастих, у лицу је роав, на бради има белугу облика и величине двајеспарца. Пронађеног треба стражарно спровести поменутом среском начелнику, или управи града Београда с позивом на акт Бр. 23182.

ПОТЕРЕ

Влајку Витомировићу, земљоделцу из Штитара окр. подринског украђено је ноћу између 15—16 т. м. кљузе једно длаке зелене, старо 4 год. са жигом «П». Позивају се све полицијске власти на тражење крађивца и покрађе, а према акту начелства округа подринског Бр. 9487..

Драгу, жену Стевана Николића, земљоделца из села Калуђерице, која је одбегла од свога мажа и собом одела ствари у вредности преко 150 динара, тражи начелство окр. београдског актом Бр. 6462. Драга има 40 год., средњег је стаса, смеђа, лица округла. Акт управе гр. Београда Бр. 23116.

Ивана Жижкова, бугарског војног бегунца, старог 16 год., раста средњег, косе риђе, очију плавих, тражи управа града Београда актом Бр. 22967. Пронађеног треба стражарно спровести управи.

Недељко Тодоровић из Грчара и **Данило Јакшић** из Д. Љубовије, оба притвореници лозничког првостепеног суда, побегли су из судског притвора 22-ог прошлог месеца. **Недељко** има 30 год., средњег је стаса, пун, у опште смеђ, у одећу је народном: чохани копоран с рукавима, кошуља од српског платна, на глави шубара. **Данило** има 24 год. средњег је раста,

има ретку смеђу браду а одело као и Недељко. Лознички првостепени суд актом Бр. 10283, моли за најживље тражење ових бегунаца који се, у тучају проналаска, могу спровести и управи града Београда с позивом на акт Бр. 23130.

Димитрију Борђевићу, механици из Књажевца извршена је опасна крађа ноћу између 20—21 пр. м-ца, и том приликом однето му: 28 наполеона, 2 полунаполеона, 1 енглеска лира, 2 новчанице од по 10 динара, 6 комада петодинараца, 24 динара у никлу, један златан женски сат с ланцем, 2 дијамантске гране: једна златна а друга сребрна, један сребрн сат са три поклона, један пар златних минђуша са дијамантским камењем, 2 женска дијамантска прстена за шамију и 5 комада златних мамудија. Срески начелник из Књажевца депешом Бр. 7004. моли за најживље тражење непознатих крађивца и покрађе. Актом управе Београда Бр. 23078.

Димитрију Аризовићу, пекару из Крагујевца извршена је опасна крађа ноћу између 17—18 прошлог месеца, и том приликом однето му: 306 динара у готовом новцу, један сребрн сат са три заклопа, један буђелар од црне коже са црвеном поставом, један новчаник од црне коже, и ове срећке класне лутрије: $\frac{1}{8}$ Бр. 4295, $\frac{1}{8}$ Бр. 4296, $\frac{1}{4}$ Бр. 14451, $\frac{1}{8}$ Бр. 22490, $\frac{1}{8}$ Бр. 28333 и $\frac{1}{8}$ Бр. 26281. За непознатим крађивцем и покрађом наређује се најживље тражење. Акт начелства крагујевачког Бр. 12906 и управе града Београда Бр. 23.045.

Јовану Лазовићу, кафеници из Крагујевца извршена је опасна крађа 27. пр. м-ца, око 8 сати у вече, и том приликом однето му: 400 динара у новчаницама од по 10 дин., 1 наполеон, две уложне књижице од по 1000 дин. које гласе на име његово: једна крагујевачког кредитног завода а друга крагујевачке задруге за штедњу и кредит, један пар сако одела угасите боје, једну белу кошуљу и једну футролу за цепни сахат. Начелство крагујевачко депешом Бр. 13295 моли све полицијске власти за најживље тражење крађивца и покрађе. У случају проналаска крађивци се могу спровести и управи града Београда с позивом на акт Бр. 23186.

Гаврило Симић из Књажевца и **Илија Костић** из Неготина, оба Цигани цамбаси, побегли су из притвора књажевачког првостеп. суда 25 пр. м-ца, око 7 $\frac{1}{2}$ часова у вече. **Гаврило** је високог стаса, има танке мале бркове, браду брија, од одела има сукнене чакшире с гајтанима, штофани прслук и шајкачу. **Илија** је средњег стаса, сувоњав, има велике црне бркове, брија се, у одећу је штофаном, на глави је имао шајкачу. За бегунцима наређује се тражење. Пронађене треба спровести поменутом суду с позивом на акт Бр. 6527, или управи града Београда с позивом на акт Бр. 23184.

Ноћу, између 29 и 30 јула ов. г. украђена је Милошу Грбићу, тежаку, из Сења једна кобила длаке доратасте, стара 5. год., висока 154—155 см., жигосана знаком «К XV». Сумња се да је ову крађу извршио **Стеван Н.** циганин цамбас. Он има 55 год., стаса је средњег шишкав, просед, од одела има антерију и чакшире. Моле се све полицијске власти, да Стевана и покрађу потраже, и нађене спроведу начелнику среза Параћинског с позивом на Бр. 19175. УБр. 23390.

Филип Милосављевић, обркелнер, из Б. Баште ноћу између 18 и 19. ов. м., извршио

је опасну крађу Живку Милетнћу, хотелијеру, из Шапца, украв му 224.30 дин. Филип који је побегао има 28. год., у лицу је богњав, бркова је новеликих, риђих, у опште је риђ, од одела има на себи: црни капут сако, и беле панталоне. Позивају се све полицијске власти, да Филипа живо потраже и нађеног спроведу начел. окр. Подринског, с позивом на Бр. 9714 УБр. 23376.

Јовану Петровићу, земљод. из Браковца, среза гружанског, украдена је једна ждребица ноћу између 24—25 пр. месеца. Украђена ждребица висока је 145 см. има 3. год. а жигосана је знаком «Т». Наређује се тражење крађивца и покрађе. Акт управе Београда Бр. 23425.

Живку Милићу, земљоделцу из Вел. Поповића, украдени су 23. пр. мес., коњ и кобила. Коњ је длаке алатасте, стар је 9 год., путоногаст, жигосан жигом «В». Кобила је зеленкасто брџаста, у задње ноге путоногаста; жигосана је истим знаком. Начелник среза депотовачког актом Бр. 7852 моли за најживље тражење допова и покрађе.

Светозару Швабићу, трг. из Београда који се привремено бавио у Аранђеловцу извршена је опасна крађа ноћу између 30 и 31 пр. м-ца, и том приликом однето му: 1250 динара у новчаницама од по 10 дин., капут и панталоне од угасите боје, један буђелар и менице са акцептима: Марка Станковића од 670, Радована Стевановића од 1190, Лазара Ристића од 1640 и Косте Стевановића од 1400 дин. Сва четири акцептанта из Младеновца су, а све менице гласе на фирму «Полићевећ и Комп». Сем овога украден је још и Швабићев кожни новчаник, боје жуте са 8—9 динара ситног новца и један извод вересије, као и неколико ситнијих меница разних дужника. Ове исте ноћи, а без сумње и од истог крађивца извршена је крађа и **Јанку Ристићу**, трг. из Аранђеловца. Однето му је: новчаник од црне коже са 20 динара у српским новчаницама и 4 динара у никлу, прслук и панталоне отворене боје неколико кипобрава и сунцобрава и једна четка за чишћење одела. Начелник среза јасеничког депешом Бр. 12351 моли за најживље тражење допова и покрађе.

ИЗ ПОЛИЦИСКОГ АЛБУМА

На Петров дан ове године, око поноћи, обијен је стан Карла Тихинг, лимара, и из истог покрадено све, што је имало вредности за промет. Карлова се кућа налази на Дунаву у близини концесионара, усамљена на једној пољани. Ова крађа извршена је у времену, када се ни Карло ни жена му од подужег времена нису налазили код куће.

После озбиљног тражења, управа града Београда похватила је извршиоце ове крађе, који су све признали. То су: Јован Миленковић, прописвет, родом из Грабовца у округу моравском, и Радивоје Симић, из Жаркова. Јован је служио код концесионара и, сазнавши, да у Карловој кући нема никог, догоори се са Радивојем, те горњу крађу на врло дрзак начин изврше.

Ну, чини нам се, да су они договорно више крађа извршили, јер су сем ове крађе, како признају, и у Жаркову украли један јорган Дражи Петковићу тежаку из Жаркова, ускочивалл ноћу кроз прозор у кућу.

Износећи њихове слике, Управа Београда моли власти и грађанство за извештај, да ли

Радивоје

Јован

су они још где извршили какву крађу, пошто је вероватно, да се само на овим двома нису зауставили.

КРИМИНАЛНЕ БЕЛЕШКЕ И ДОГАЂАЈИ У ЗЕМЉИ

8. јула око 6 сати по подне Стојан Стојановић, из Милатовца, у срезу хомољском, у свађи са тастом Стојаном Аврамовићем, својом женом Милевом и свастиком Јаником, у својој авији убио је Стојана, своју жену тешко ранио, а свастиком лако повредио па некуда побегло. За Стојаном дигнута је потера да се ухвати, а власт среска на лицу места води живу истрагу.

Ноћу између 12 и 13 јула, нестале су две кобиле из пашњака атара општине кутињске, Драгомиру Марковићу из Забрешја од којих је једна стара 10—12 год., длаке бледо доратасте, на санима има белу белегу, и на леђима такође има белеге беле, на два места по мало у предње и задње ноге опала длака од вршаја, жигосана државним жигом «О», величине средње. Друга је мало мања стара 7 год. длаке отворено доратасте, у десну задњу ногу ћопана —

рамље — и мало јој мања нога — десна — на једној предњој ноzi копита бела.

Гриву прва носи са десне а друга са леве стране.

Начелство среза посавског, окр. ваљевског, актом Бр. 5542 моли за живо трагање крадљиваца и покрађе. Акт управе града Београда Бр. 22642.

14. јула Јован Луковић из Липовца среза таковог обесио се у својој згради. Узрок је дуготрајна болест.

14. јула између 7 и 8 сати у вече непознати зликовац запалио је једно сено и један стог јечма Милораду Алексићу, из Горње Сабанте, округа моравског, те га том паљевином оштетио са 190-80 динара. Предузета је истрага за проналазак зликовца.

15. јула Павле Бојовић, из Брђана среза љубињског обесио се у својој згради. Узрок је дуготрајна болест, сифилис.

15. јула око 9 сати пре подне, Златан Маринковић, из Липовца ср. власотиначког затекао је у своме забрану Станка Ђурића, онд. са стоком, ту се са њиме свађао и Станка је са секиром убио. Златан је у рукама власти и дело признаје.

15. јула Михаило М. Ђорђевић, из Кунова, среза пољаничког убио је из пушке Наталију кћер Јована Стојановића, онд. па незнано где побегло. Наређено је трагање за убицом.

16. јула у 9 сати пре подне кад је сав народ био у пољу на раду, пет непознатих разбојника под маском ушли су у кућу Богоја Радосављевића, из Душманића окр. пожаревачког која је на крају села до шуме, његову жену Миљу тукли, везивали и изнудили и однели по казивању Богојевом 5000 динара у банкама српским, 80 дуката у женском накиту, два велика дуката, две златне ношајнице и једну цушку острагушу. Истрага је предузета, да се разбојници пронађу и похватају због чега су и жандарми послати у срез.

Ноћу између 16. и 17. јула непознати лопови покрали су: **Живку Солдатовићку**, из Мојковића једне нове талиге жутом фарбом офарбане и флороване, **Матији Марковићу** једно бок седло половно са ћебетом и уздом, **Петру Митровићу** коња, длаке зелене, старог 8 год. са жигом „Т“, висок 148 см. рена прикуса, **Ђорђу Станковићу**, цигљару коња длаке врне стара 8—9 год. са жигом „О“, на челу цветаст.

Начелство округа подринског актом Бр. 9346 моли за тражење крадљиваца и покрађе. Акт управе Београда Бр. 22401.

Ноћу између 17. и 18. јула, нађен је мртав на сеоском путу Милоје Срећковић, из Каменице среза подгорског. Истрага је предузета.

18. јула Коста Голубовић, бивши чувар шума, родом из Јагодине нађен је мртав у арачлином потоку, окр. моравског. Према свима околностима констатовано је, да је Коста извршио самоубиство.

14. јула Војислав Марковић, чувар државних шума у срезу алексиначком, нађен је у државној шуми убиен и у земљу закопан. Убили су га: Милан Милосављевић, Василије Првуловић и Гаја Јанковић, тежаци из Мозгова који су дело потпуно признали.

15. јула Алекса Радловић, из Трешњевице, среза драгачевског, случајно је погинуо секући дрва.

16. јула Ђорђе Васиљевић, морнар са лађе «Рам» српског бродарског друштва, око 10 сати пре подне, прелазећи са обале дунавске код Костолца на лађу, случајно је пао у воду и удавио се. Леш његов извађен је из воде истог дана у 4 часа по подне. Пошто је утврђено, да је он случајно пао у воду, то није предузета никаква кривична истрага.

17. јула Стеван К. Илић, из Живаца, среза пожаревачког, радени на својој воденици на реци Морави, непажњом пао је у Мораву и удавио се.

19. јула око 11¹/₂ сати пре подне у радионици Стефана Николића, барунице из Пожаревца, из пехата овог, десила се је експлозија израђеног барута. У том моменту био је у радионици дечко Радомир, син Таназија Ђорђевића, жандарма, дечко је од 9 година, од експлозије опечен је и повређен тако много, да је 20. јула око 9 сати умро. Истрага је предузета.

19. јула око 5 сати по подне погинуо је случајно Живадин, син Љубомира Аврамовића из Гредетина, округа нишког. Живадин је био као мало дете од 2¹/₂ месеца у љуљци, која је опет била закачена о мотку. У љуљању мотка се откачи и удари Живадин по глави, од кога је ударца умро. Истрагом се није породила сумња да је Живадин од кога намерно или насилно убијен.

22. јула. У међусобној свађи око песка Миливоје Шишмановић и Коста Санић, из Аранђеловца, тешко су повређени. Косту је повредио Миливоје из пушке, а Миливоја је повредио Коста ножем. Истрага је предузета.

ИЗЈАВЕ И ПОРУКЕ УРЕДНИШТВА

Конференција свршених правника. 20. пр. месеца одржана је у Београду у хотел «Такову» конференција полицијских чиновника — свршених правника, која је била добро посећена.

Циљ сазива конференције био је тај: да се на надлежном месту изради измена у закону о правозаступницима у коме би се унела допуна, да се адвокат, кандидатима призна у приправничку праксу и време проведено у полицијској служби.

На конференцији је решено:

1, да се у том смислу поднесу мотивисане представке како г. министру правде тако и првом сазиву Народне Скупштине;

2, да се за ову ствар ангажује наша штампа; и

3, да се образује одбор од три лица који ће ове представке изградити и наћи начина да их што већи број полицијских чиновника — правника потпише.

У овај одбор изабрата су ова лица г. Душан Алимпић, члан управе Београда; Милан Радојевић, бив. ср. начелник; Војислав Милошевић Милорад Јовановић, Д-р Љуба Мајсторовић, Драгутин Пешић, и Димитрије Грудић, писари упр. Београда.

Ми с наше стране жељимо сваки успех овог предузећа полицијских чиновника — правника јер налазимо да они бар толико исто могу стећи практичног знања у својој струци, колико и судски чиновници.